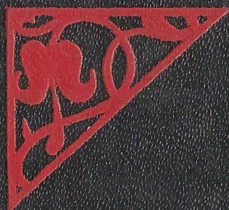

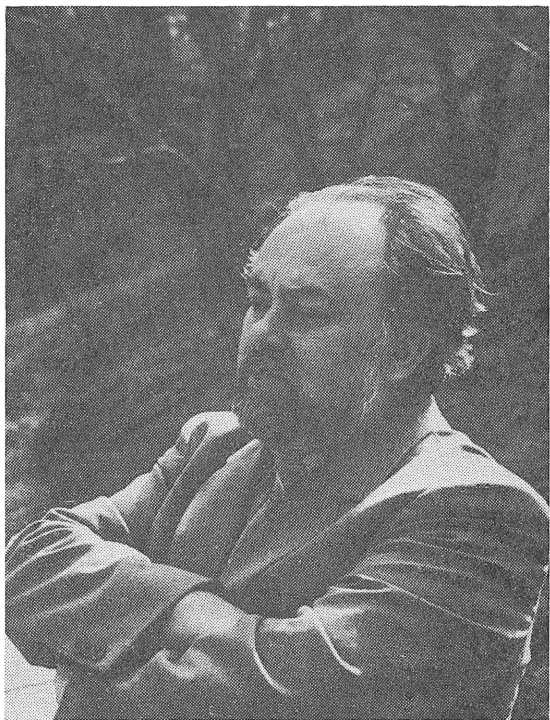
84Ук7

182

РОМАН ЛУБКІВСЬКИЙ

СЕРПЕНЕВЕ ЯБЛУКО

РОМАН
ЛУБКІВСЬКИЙ

СЕРПНЕВЕ ЯБЛУКО

Поезії

Київ
Видавництво
художньої літератури
«ДНІПРО»
1989

ББК 84Ук7-5
Л82

Збірку відомого українського радянського поета складають кращі вірші з книжок різних років.

Торжество добра, людяності, краси, братній пошанівок до народів і їхніх культур — провідні мотиви творчості письменника.

Сборник известного украинского советского поэта составили лучшие стихотворения из книг разных лет.

Торжество добра, человечности, красоты, братская уважительность к народам и их культурам — основные мотивы творчества писателя.

Редактор *Н. В. МЕЛЬНИК*

Л $\frac{4702640202-109}{M205(04)-89}$ 109.89

ISBN 5-308-00378-5

© Склад, художнє оформлення.
Видавництво «Дніпро», 1989 р.

ЗАЧУДОВАНІ ОЛЕНІ

* *
*

Піти,
Піти
В зелену безвість,
В зелений шал,
В зелений хміль,
Вплестися в китиці березові,
Росою
Впасти в губи піль!

І грому таємничим колесом
Перекотитись над селом,
І прорости —
Нехай не колосом,
Бодай зелом,
Бодай зелом!

Зелом — із листям розпростореним,
Зелом — із цвітом на гіллі,
Зелом — із коренем, нескореним
Глибинним сумерком землі...

Росою,
Зеленню
Чи громом
По плодотворній по грозі —
Щоб тільки
Перед отчим домом
Не розгубитись в пилюзі...

МАТЕРІ

Болять мені, мамо,
Ноги твої,
Болять мені, мамо,
Руки твої.
Печуть мене очі —
Ласкаві, сині —
Й засніжені скроні твої
Голубині.

Ноги твої —
Топтали ниву,
Сльозами куплену.
Руки твої —
Сповивали мене
Після купелі.
Очі твої —
Нахилялись до мене,
Небо високе
Наближали до мене.

Очі мене
Провели від порогу
І синьоцвітом стелили дорогу.
А сиве волосся,
А сиве волосся
Я погладив тоді —
Більше не довелося.
Я сьогодні, мамо,
Вернувся з дороги до хати,
Де ж мені, мамо,
Слідів твоїх шукати?
Де тепло твоїх рук —
Чи сплигло за роками?
Де волошки твої —
Твої очі, мамо?

Твоя доля —
 навічно в чорній землі,
Твоя туга —
 навічно в чорній землі,
Твоя ніжність —
 навічно в чорній землі,
Невсипущість —
 навічно в чорній землі!..

Ти давно вже — земля...

О пречисті сліди!

Там є завше для мене

Ковточок води,

Там зориш мені в душу

Квітами синіми

І цілуєш у скроні —

Колосочками, колосинами...

А як град у жнива

На колосся впаде —

З болю,

З туги,

З печалі

Земля гуде,

І ридають дерева,

І в'януть квіти,

І зелене стебло

Починає сивіти.

Як болять тоді, мамо,

Ноги твої!

Як болять тоді, мамо,

Руки твої!

Як печуть мене очі —

Глибокі, сині —

І засніжені скроні твої

Голубині.

ВИДІННЯ

Спинімо́сь, задума́ймо́сь...
Тут, під нами,
Трави стояли високі й сині,
Тіні проносились табунами
І табуни пролітали як тіні.

Росяні райдуги пломеніли,
День видавався добрим для лову...
Наготувавши лука і стріли,
Вийшов мисливець зі свого схову.

...Бризнули краплі — стиглі, перлисті,
Гілка зламалася під стопою...
Ген — по траві, по квітах, по листі —
Олені бігли до водопою.

Відбилися очі, і роги гіллясті,
І шиї шовкові в шовковій хвилі.
...Він усміхався — в невідомому щасті! —
Завмер у незнанім досі безсиллі.

А потім у темній тісній ясині,
Забувши про лови, про сон і вечерю,
Їремінним зубилом бив по камінні,
Дратуючи стуком сусідську печеру...

...Купались трави в рожевих тінях.
Іще не кошеними лугами
Олені бігли по чорних стінах,
Висіло сонце над їх рогами...

ВОГОНЬ

Вирує ніч — і полум'я руде
Звивається, клекоче, плаче, стогне,
І синій чорт похнюплено бреде
До тебе на поклін, великий Вогне!

В огонь ідуть боги й напівбоги,
І люди — з неопаленої глини,
І фантастичні птиці: навкруги
Барвисті розлітаються пір'їни.

...Еней козацтво на похмілля зве,
Йде дяк із віфлеємською зорею...
Пливуть віки. Історія пливе,
Закутана у вогненну кирею.

...Я крізь вогонь проходив навпрошки,
І різні душі тут мені спіткались —
Гучні, як перепалені горшки,
Глухі — суцільний глиняний закалець!

А трапилось — знайомого зустрів:
Обвуглився, бідаха, мов підпалок,
І жевріє затаєно з-під брів,
Як вуглик, — мрія про смачний
кавалок...

В стоперсті руки полум'я паду,
Вогнем нещадно редагуюсь, правлюсь —
Горю, палаю, спалююся, плавлюсь:
Гартую душу — співну й молоду!

Вогнем пройметься слово чи звогніє,
Та на вогні настоїться душа!

А майстер час — о, він священнодіє,
Він дуже точний і не поспіша...

А майстер ні хвилини не прогавить —
І лиш тепер виходжу із вогню.
На білий стіл мене він мовчки ставить,
І я, воскреслий, сонячно дзвеню...

Тепер — я син вогню, але не жертва!
Тепер я — ланка, не банальна річ,
Між тими, що стоять на етажерках,
І тими, що налагоджені в піч!

Привіт вам, коні, птиці та герої!
Мандрівнику Енею, будь здоров!
Ми — рівні! Подолав ти стіни Трої,
Я — вогненну стіну переборов!

* *
*

Дрімують стомлені причали,
І сплять, мов лебеді, човни.
І віс вітер з далини,
І сонце морем тихо чалить.

Гаряче, свіже, пурпурове,
Виходить, опустивши вії.
Каміння різнокольорове
Горить, як смальта у Софії.

І падають прозорі хвилі
На нього пінними валами —
Смарагдові, червоні, білі, —
Щораз ясніші грапі, злами.

Повільно море відступає
І силу стримує свою.
І знов мозаїка сіяє, —
Я зачудований стою...

БАЛАДА ПРО МРІЮ

Пам'яті М. Рильського

Ой летіли гуси сірії,
Гуси сірі, гуси сірі,
Й на зеленому подвір'ї
Ще удосвіт сонця сіли.

— Господарю, господарчику,
Вийди з хати на хвилину:
Принесли тобі ми хмарочку
І прив'ялую калину.

Ти укриєшся хмариною,
Будеш сік з калини пити,
А ми будем за Україною,
За Україною тужити.

— Ой ви, гуси мої чистії,
Що я можу вам віддати —
Ні пшениці золотистої,
Ні роси із рути-м'яти...

— Щоб нам крила не ломилися
Од пурги та суховію,
Щоб нам очі не сліпилися,
Подаруй нам свою мрію!

— Ще зоря моя зоріється,
Іще мрія моя мріється,—
Поки вернетесь із вирію,
Свою мрію для вас вимрію!

Ой летіли гуси сірії,
На траву зелену впали

Й на подвір'ї, на подвір'ї
Господаря не застали.

Тільки сивая хмарина,
І прив'ялая калина,
І червоная калина,
І зажурена Вкраїна.

Та над синім видноколом,
Усміхаючись досвітньо,
Понад лісом, понад полем,
Аж на всі усюди видно —

Там його зоря зоріється,
Там безсмертна мрія мріється!

КАЗКА ПРО СОНЦЕ В КИШЕНІ

Сонце —
Велико світило —
Тепло і ясно
Людям світило.
Згасало увечері,
Рано — в віконце
Стукало промінчиками
Сонце.

Всі його так любили,
Так його поважали,
Очима закоханими
Проводжали.

Сонцю вклонялись,
Сонцем клялися,
До Сонця тяглися
Натхненні лиця.

Поети шукали
Слів яскравих,
Вплітали їх у вінок
Сонцеслави.

Все більше поетів
У світ прибувало —
Павутиння віршів
Сонце обснувало.

Котрі хитріші —
Гребли у жмені,
Щипали Сонце,
Ховали в кишені.

Рік за роком,
Місяць за місяцем —
Стало Сонце
Менше Місяця.

Потім — як буханець,
Потім — як яблуко —
Все по пматочках
В кишені розхапано.

Було сонце —
Наречена завітчана,
Стало Сонце —
Монета трикопійчана.

Перестали поети
На землю дивиться —
Німб заважає
Долу схилиться.

Але кожен хотів
Ходити в нім —
Добре мати
Сонячний німб!

Настали для Сонця
Часи злиденні:
Не ходить в небі —
Сидить в кишені.

Нічого не бачить,
Важко дихати,
Обліпили його
Тютюн і крихти.

Одного вечора,
Напоєні славою,

Поснули поети —
В мураві, під лавою...

А маленька дівчинка —
Очі зелені —
Побачила: Сонечко
Стирчить із кишени!

— Любе Сонечко,
Ходімо гратися:
Ти будеш ловити,
А я — ховатися...

...Шукає Сонце
Дівчинку досі —
Зелені очі,
Зоря у волоссі...

А що ж поети?
Прокинулись поети.
Глип — ні одної
Сонячної монети.

А високо в небі,
Спершись на хмару плечима,
Дивиться на них Велике Сонце
Пронизливими очима.

І хто зумів
Глянути йому в очі,
Світить людям
Дні і ночі...

* *
*

...Прийди до мене ласкавим іменем,
Бабиним літом, сріблястим інеєм,
Травою зеленою — не травичкою,
Весняною бурею, а не мжичкою.

Прийди до мене ранковим променем
І ярмарковим стобарвним гомоном,
Прийди до мене шопенівською музикою,
Прийди до мене зорі пелюсткою...

Прийди до мене, стань хоч на віддалі,
Щоб твої губи про мене відали,
Щоб твої очі мені всміхалися,
А руки — серця мого торкалися...

Стій наді мною, неначе крониця,
Аж поки сонце землі не вклониться,
Й піди од мене —
останнім подихом,
Останнім словом —
останнім подвигом!

ГРОМОВЕ ДЕРЕВО

ГЕРОЇЧНА БАЛАДА

«Червоного коня, о вершнику, спини,
Коня червоного, о вершнику, спини,
Меча, о вершнику, у бур'яни жбурни,
Спочинь, спочинь... О вершнику, засни!»

І збив я, вершник, димну куряву,
Як впав я, вершник, у жорстку траву,
Пониклу, заіржавлену траву,
Де обрій натягає тятиву...

Не шелестіла тирса — геть злягла,
Незрушним був у небі лет орла,
Над чорним сонцем — червоняста мла;
Навала йшла... Страшна навала йшла.

Хотів я крикнуть — на устах печать.
Хотів звестися — кайдани бряжчать.
Хотів мечем я пута розрубать,
А він у землю вбивсь по рукояць.

Ворожа долинає вже яса,
Вже наді мною ятаган звиса...
Із віч моїх скотилася сльоза,
І вже вона залізо розріза...

І тут відчув я, вершник, — знов лечу.
І тут збагнув я, вершник: не мовчу

І ворога, немов бур'ян, січу,
Топчу його, пеначе саранчу...

І мчу я, вершник, в сині небеса,
Де ходить в грім закутана гроза,
І на лиці — Дніпро — моя сльоза,
Сльоза, котра залізо розріза!

ПОЛЮВАННЯ

Тягнеться предвічне полювання,
Все нові й нові ідуть стрільці.
Хитрий звір од вечора до рання
Водить їх, жене на манівці.

Йдуть стрільці. Завіяло дороги,
Біле сонце деренчить, мов жерсть,
Ім ввижаються блакитні роги
І лискуча оксамитна шерсть.

Не один даремно вдарив постріл.
Не один зламався вірний лук.
Тут потрібно мати око гостре,
Тут потрібно мати гострий слух.

...В засідці сторожко наслухаю,
Од роси холодної тремчу,
Витягаю стріли, накладаю
Тихо, щоб і вітер не почув.

І, бува, ночами голубими,
В серце заглядаючи своє,
Бачу: звір жаданий, невловимий
Поруч — із джерельця воду п'є.

Постріл! Гей, стріло, не промахнися,
Подруго моя, не підведи!
Та летить під ноги збите листя,
В хащах загубилися сліди...

Не здаюся. Знов чатую в тиші,
Вперто жду у сні і наяву:
Ближче, ближче... Подих перевівши,
Трепетну торкаю тятиву...

* *
*

Прибої... Стишені прибої,
Коли гроза уже пройшла,
І море крові голубої,
Усе — на кінчику весла.

І затуляє гострі карби
Повісмами тонких сивин,
І пригорщами силе скарби
З найсокровенніших глибин.

Затишшя щедре, благодатне.
Запам'ятайте і про те,
Що море на підступність здатне:
Раптово хвиля все змете,

Все заховає, все поглине —
Від глини до шматочка скла,
Щоб знов мені за півхвилини
До ніг — осонцена смола...

Та все ж, рятуючись од змори,
Жду хвиль, припливів, перемін.
Що забереш від мене, море,
Що принесеш мені взамін?

* *

*

Не муч мене. Не муч мене, не клич
На місячно засніжені галяви.
Між звábливих усміхнених облич
Понад усе — твоє лице смагляве.

...Мелодія жагучого смичка
Мені про нього тихо сповістила.
Та сон тіка і музика тіка,
Але мені спинитися несила.

І я ходжу по горах і ярах
(На леза скель сп'ялось травневе небо),
Зі мною — мій супутник вічний —
страх
Тебе згубити, білорука мево.

Не муч мене. Не клич мене. Явись
У лісі, в полі, в лузі чи діброві...
Вже від мандрівок зір мій натомивсь,
А серце обшмуглялося до крові.

Не муч мене...
Ні, муч мене! І клич!
Пройду бескеттям, подолаю звори.
Між звábливих усміхнених облич
Понад усе — твоє лице суворе.

* *
*

...Так пахнуть тільки у дитинстві
Гречаний вистояний мед,
І теплі руки материнські,
І неба зоряний намет,
І паленіючі морелі,
І місячний холодний пил,
І хліб на писанім тарелі,
І тирса з-під гарячих пил.
Так пахне світ. І сонце пахне
Так неповторно, свіжо так...
І серце знов і знову прагне
Злетіти вгору, наче птах.
Зірвалося і полетіло
У літо... У мої літа,
Де небо палахкоче біло
І грає липа, золота
Од бджіл... Коли ж я засинаю,
Воно, втомившись, присіда
Побіля мене тихо скраю
І до світанку повіда,
Як пахнуть мокрі стебелини,
Як ходить вітер між зелом
І сніг кружляє тополиний
Над тихим маминим чолом...

БАЛАДА ПРО МОЮ МАТІР

Прийшла моя мати до мене
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки.

А що принесла мені мати
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки?

— Ой сину, тобі принесла я
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки

Не мало і не багато,—
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

Ось тільки-но вузол розв'яжу,—
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

— Ой мамо, ну, чом ви так довго? —
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

— Ой, що ж бо я наробила? Принесла тобі
полив'яного коня. А треба було б — весільний
перстень, ой сину, почекай хвилинку,

Ще хвилю, одну лиш хвилинку, —
З такого далекого поля,
З такої гіркої розлуки,
З такої тяжкої мандрівки...

Пішла вона, й досі немає —
З якогось далекого поля,
З якоїсь гіркої розлуки,
З якоїсь тяжкої мандрівки...

РУКИ, ПІДНЕСЕНІ ДЛЯ КЛЯТВИ

На багатьох будинках у Празі та в
Братіславі я бачив зображення рук,
піднесених для клятви,— пам'ять
про війну...

Руки, піднесені для клятви,
Закам'янілі у граніті й мармурі,
Викарбувані в металі...
Поклоняюся вам —
Покликові до життя, до дії,
Покликові до пам'яті й сумління...
Руки, піднесені для клятви...
Тяжка ваша праця —
Нагадування...
Ви не можете опуститись,
Взяти квітку чи яблуко,
Підставити долоню під дощ.
Я вас розумію,
Руки, піднесені для клятви.
Все ж, коли дивлюся на вас,
Так хочу,
Щоб ви на якусь мить
Перепочили
І, не забуваючи про свій обов'язок,
Злилися в потискові
З моїми руками.
Руки, піднесені для клятви,
Вам не до мене.
Але ви підказуєте,
Щоб мої руки займалися своєю роботою
І разом з руками моїх друзів,
З руками моїх дерев,

З руками моїх будинків,
З руками пам'ятників моєї землі,
Як треба буде,
зуміли
Підвестися
для клятви...

КРОКИ ВНОЧІ

Гул тривоги,
Гул ненависті,
Гул страху за майбутнє —
То вночі
Гунають наші чоботи
По гранчастому бруку,
По прибитій пилюці,
По росяних полігонах...
Облич не видно:
Вони —
Десь там,
Поміж сузір'ями.
Рук не розрізниш:
Вони намертво зрослися
З хромованим металом...
Чи довго йти —
Ніхто не питає:
У строю розмовляти
Заборонено.
Право голосу
Мають тільки чоботи,
Право голосу
У лицевій тиші
Мають солдатські чоботи,
І тільки вони,
Тільки вони...
Спіть,
Натомлені за день матері,
Бігайте по галявах снів,
Золотоволосі малята,
Білійте під смуглявими
вишнями,
Ноги дівчат...

ЯБЛУКА

Молодесенькі дівчатка,
Видно, їхали в гості,
Бо везли з собою
В шаньках, сітках, кошиках
Пахучі яблука.
На станції вийшли,
Нерішуче зупинились
І попросили мене
Допомогти.
...Ніс повний кошіль яблук,
Вулички були темні й притаєні,
Пахли мальви,
Чорнобривці,
А над усе —
Наші яблука.
Десь на околиці
Я поклав кошіль.
Дівчата подякували...
Добре пам'ятаю
Лунку вуличку,
Де на тонюсінькі скалки
Розбивається
Місячна роса
І досі
Блукає, мабуть,
Запах сонних яблук...

*БАЛАДА
ПРО ДІВЧИНКУ Й ПЕРСТЕНЬ*

Я подружився в дорозі
З маленькою чорнявою дівчинкою,
Розповідав їй казки,
Наспівував пісень...

Зійшли ми з нею у містечку,
Де сивий чоловік з гір
Продавав дерев'яні топірці,
Гудзики, персні.

Вона вагалась —
Дуже подобався гудзик,
Але, трохи подумавши,
Показала на перстень.

Я купив крихітний інкрустований
перстеник,

Вона підставила пальчик...
— Я берегтиму його,
Ось тільки трішечки поношу,
А потім заховаю у стару шкатулку.
Не покажу нікому,
Хіба, може, мамі,
А коли виросту,
Подарую своїм дітям.

...Заснула вона на моїх руках,
Поважна така, замислена,
Тільки раз у раз в сні
Її пальчики
Шукали,
Чи на місці перстень...

РАНКОВЕ

Дзвіночки дзвонять,
Дзвіночки дзвонять
До зеленої утрени.
Побожно

голівки долу клонять
Порхавки напудрені.

«Іже єси на небесі
І на землі...» —
У ранковій росі
Гугнявлять джмелі.

Крізь золоті врата
Сяють їхні ризи!
Немов янголята,
Моляться берези.

Ромашковий хор
Під зеленою стіною,
Заклопотаний мухомор
Муравлиною суєтою...

«Дзень-дзелень, дзень-дзелень», —
Смикнув павук за волоконце.
На сосновий пенъ
Виходить сонце.

ПРО ВІТЕР

Зустрів я у полі Вітра.

— Що робиш у полі, Вітре?

— Шукаю барву на одіж,

На одіж своїй коханій.

Зустрів я у морі Вітра.

— Що робиш у морі, Вітре?

— Шукаю бурштину в морі —

На перстень своїй коханій.

Зустрів я у горах Вітра.

— Що робиш у горах, Вітре?

— Шукаю коштовний камінь

На діадему коханій.

Зустрів я в пустелі Вітра.

— Що робиш в пустелі, Вітре?

— Шукаю ім'я в пустелі

Для дівчини, для коханої,

Єдиної, наймилішої...

ЛІСОВА ТАЄМНИЦЯ

Нашумів вітрисько сосонці,
Нашуміла сосонка листю,
Нашуміло і листя квітам
Та й про те, що вночі у лісі,
Коли сплять порядні дерева,
Коли спить доброчесне листя,
Хтось не спить, хтось по лісі бродить —
Чи шукає чару-тройзілля,
Чи вистежує місячну стежку,
Чи ворожить на ранніх зорях...
«Не кажіть лиш про те нікому»,—
Попрохав вітрисько сосонку,
Попрохала сосонка листя,
Попрохало ж і листя квіти
Та й про те, що вночі у лісі...

Ніч настала. Пропав вітрисько.
Нашорошилася сосонка,
Причайлося собі листя,
І наставили вушка квіти:

Хто ж не спить, ой, хто ж це там бродить
Та шукає чару-тройзілля,
Та вистежує місячну стежку,
Та ворожить на ранніх зорях?..
Це було страшенно цікаво,
Та нарешті терпець урвався...

«А я знаю»,— шепнула сосонка...
«Ну, авжеж»,— підтакнуло листя...
«Ось він, ось він»,— сказали квіти...
І пішов по всім лісі шепіт,
І пішов по всім лісі шелест,

Та по лісі, ще й по узліссі,
Аж зацитькав згори вітрисько...

Так і досі ніхто не знає
Та й про те, що вночі у лісі,
Коли сплять порядні дерева,
Коли спить доброчесне листя,
Коли сплять усі чемні квіти,
Хто не спить, гей, а хто ж там бродить
Та шукає чару-тройзілля,
Та вистежує місячну стежку,
Та ворожить на ранніх зорях,
Та кому і про що шепоче,
Та кого і коли цілує...

КОХАННЯ

Зболена жінка
Не пам'ятає нічого,
Крім голосу його,
Його очей.
З того страшного дня
Минуло тридцять років...
Лікарі заборонили їй плакати,
Заборонили думати про смерть,
Заборонили думати про нього.
Вона забула дати, імена.
Вона пам'ятає
Кожен його вірш,
Кожен рух його,
Кожен погляд...
Мікеланджелівська Піста
Ходить між нами!
Наречена поета,
Живий надгробний каменю кохання!
Сліди твої цілую,
Твої руки,
Складки твоєї одежі,
Що овівають мене
Терпким палючим вітром
Найсвятішої туги.

ВЕСНЯНЕ

Гей, що се діється зі мною?
Зі мною діється весною
Щось незбагненне, незвичайне,
До часу в маєві причаєне!

(Зелений шум зелених плес,
Зелений плюск, зелений сплеск,
Зелений світ — внизу, вгорі,—
Зелена прозелень зорі!)

О почекайте, не спішіть
З своїми окулярами,
З пожежними алярмами,
З порадами — полярними
Від них вітрами віє,
Аж зелень студеніє!
Всміхніться приязно мені,
Як не мені, то хоч весні,
Що світові всьому — й мені
Свої дарує промені!

Гей, що се діється зі мною!
Зі мною...

Дниною ясною

Маленьке серце — не доглянув я —
Розквітло квіткою вогняною!

(Червоний спів. Черлена тінь.
Буремний бунт палахкотінь.
Помірно стишена багрянень.
Промінна гра. Пломінна грань).

Купив уранці два тюльпани,
Один віддав тобі,

У нього пелюстки — мов рани,
Такі вони слабі.

У смагло-золотій долоньці
Під вечір — диво з див! —
Тендітний квіт, немов на сонці,
Пелюстки розпустив!..
Ніч сонце випила до дна...
Зірнице, квітко весняна,
Як в бруньці умістилась ти?
Нависли темряви пласти,
А ми їх розсічем
Зеленим променем зорі,
Червоним променем зорі,
Що сходить над твоїм лицем!

Весною, ранньою весною...
Гей, що се діється зі мною?
Та чи зі мною, лиш зі мною
Весною діється? Весною...

* *

*

...Те кохання —
Давня фреска...
Час кладе на неї вперто
Все нові й нові мазки.

Ось заходять екскурсанти,
Довго й нудно оглядають
Скарб, який ціни не має,
Скарб, що свято бережу.

Зачиню за ними двері,
Пригашу яскраве світло
І візьмуся знов стирати
Шар пилюки, фарби шар...

Постає переді мною
В первозданно чистих фарбах
Те, що раз в житті буває,
Що не вернеться повік.

Знову стукають у двері...
Відчиняю: що ж, заходьте,
Не спіткніться тільки —
Серце
У кімнаті цій — поріг...

ВІЧНЕ ПИТАННЯ

— Що зостанеться по мені? —
Питають інколи поети.
«Що залишиться по мені?» —
Запитую себе.

...Сидітимуть до ранку двоє,
Притомлені вже радістю,
Дивитимуться одне одному в вічі,
І тоді прийду до них я.
Тінню місячною обгорну їх,
Шерхотінням листка заблуканого
Змушу їх
Ще тісніше пригорнутись одне до одного.
Така перспектива мені до душі.
Хіба ж цього замало?
Йй-богу, ні!
Бо, крім вірша,
Рядка, слова,
Залишиться —
Запевне! —
Світ, який обіймає мою землю,
Землю, яка дала мені матір,
Село, де я народився,
Дерево, що я посадив,
Ім'я дівчини, котру я так любив...

КОНІ

Ходять по галяві,
Ходять по стерні
Коні мої карі,
Коні вороні.

Сріблену вуздечку
При собі ношу...
Коней непокірних
Та підстережу.

«Сріблена вуздечка,
Що у тебе є,
Лебедині шиї
Туго обів'є.

Сріблена вуздечка —
Пощо нам вона!..»
Голосне іржання
По степу луна.

Білої пшениці
В сонця я куплю,
Синього зоріння
В жолоби наллю...

Та не йдуть до мене,
Ходять в стороні
Коні мої карі,
Коні вороні...

* *
*

Їде витязь крізь поле на сивім коні,
Три зорі він веде при тонкім стремені.
— Хоч одну подаруй мені, брате, зорю!
— Вибирай, та послухай пораду мою:
Перша — сяє удень.
Друга — сяє вночі.
Третя — має від казки чарівні ключі.
Зірка третя — казкова. Затям-но лишень:
Казка часом коротша за ніч.

І — за день...—

...Перша впала зоря — синьо вечір зацвів.
Друга впала зоря — день устав з-під снігів.
Тільки ж сяйва замало, замало тепла,
Бо зоря — щонайкраща — далеко була...
Щезли витязь і кінь, сам єдиний стою...
Гей, піду я вимолювать третю зорю!..

ГРОМОВЕ ДЕРЕВО

Цілу ніч кресали громи
О кресала свої... даремно! —
Із опаленими крильми
Не схилялось додолу древо.

А гроза вже пішла на спад,
По лісах розсіялись смерки.
Майстер взяв деревини шмат
Із розчахнутої смереки.

Промовляв такі вже слова
У хвилину ранкову й пізню,
Що відчув — воно ожива
І його переймає пісню!

Чує він — так, воно живе!
Чує — клич його неначе!
...Ходить дерево громове,
І сміється воно, і плаче.

Ходить древо. Креше грім —
Тиша кришиться кришталева,
Розступаються перед ним
І, вклонившись, нишкнуть дерева.

ХУДОЖНИКОВІ

«Епохи, як світила, йдуть за хмари,
Аби ніколи не вертатись звідти...»

Працюєш ти, художнику, намарне,
Бо як тобі те сонце оживити,
Котре, мов стяг, пливло над Кривоносом
І — як червона рана — над Сибіром,
Де по етапу шкутильгало босим,
Під шаблею, нагаєм, скорострілом,
Оте, що з горя й розпачу поблідло,
Немов посмертна маска Кобзарева?

Згасає промінь. Та не гасне світло!
Вмирає лист. Але ростуть дерева!

І цвіт, і плід не пропадуть намарне:
Не сонцем — кров'ю кожен з них просяк.
Епохи, як світила, йдуть за хмари?
Епохи — у ясних твоїх руках!

ЛЕГЕНДА ПРО КОХАННЯ

Завтра бути великим ловам,
Стануть слуги неначе мур.
Та сьогодні в палатах... словом,
Князь чомусь невесел і хмур.

Не лякливої він натури —
Всі впевнялись у цім, коли
З ревом падали буйні тури
Од меткої його стріли.

«Треба буде доньці сказати,
Щоб, дивись, не проспала дня,
Одяглася в мисливські шати,
Осідлала свого коня.

І стріляє вона, мов лицар,
І ніколи не промахнесь.
Палахтіли юнацькі лиця,
Як вона походжала днесь...»

Тихо-тихо. Нестерпно тихо.
Тиша чорна. Тиша німа.
Донька спить. Ярослава...
Лихо!

У палатах — її нема!

Вибіг в сіни... Порожній терем!
А в саду остовпіло став.
Її очі блищали, як терен,
Шепотіли її уста:

«Ти, Іванку, негарно робиш,
Пожалкуєш іще об сім:

Закохався у богородиць,
А про мене — забув зовсім...

Ця краса — вона неправдива,
Ця краса — то примарний сон,
Чи ж не бачиш іншого дива,
Ніж холодне диво ікон!

Я готова — на злу обмову...
Іншим бачу з тобою світ.
Знаю квітів і злаків мову,
Чей же рідним стане твій рід...»

О гріховні речі, огидні!
Та невже це його дочка
Проміняє розкіш на злидні
Богомаза, ремісника?!

«Гей, ви, хто там! Хапайте смерда!
Рід весь винищіть до пенька!..»

Свист — і тиша. Холодна. Мертва.
Так влучала лише дочка.

* *
*

Засвіт встали козаченьки...
Народна пісня

Марусе Чураївно, сурми сурмлять до походу.
Марусе Чураївно, неси у відерці воду.
Марусе Чураївно, камінь січуть копита,
Марусе Чураївно, водиченько недопита...
Ой недопита водиця — милий десь забарився.
А може, як поуз їхав — китайкою затулився.
Ударив коня нагаєм, задзеленчав трензельцем:
— Гей, прощавай, Марусе, прощавай,
моє серце! —

Марусе Чураївно, кличе вечерять мати.
Марусе, тобі його вже й на крилах
не наздогнати.

Коні — летючі змії, ще й стремена дзвінкії,
Марусе Чураївно, пропали твої надії!
Марусе Чураївно!

Маруся руки ламає:

«Не запряжу я коні — у мене коней немає,
Не вирвуся лебедицею — крил у мене немає.
Пуцу навздогінці голос — нехай понад ним
кружляє...»

...Козацькі шаблі булатні під Кафою затупились,
Козацькі гарячі коні в солоній воді втопились.
Марусе Чураївно, січеться волосся русе...
Марусе Чураївно!

...Мару-у-се!

3 «ВЕРХОВИНСЬКОГО ЦИКЛУ»

1. ДЗВІНИЦЯ

Із кленового дзвону, яворового шуму,
Із досвітнього шемрання срібної руні
Будували дзвіницю для білого суму
На щонайвищій, промінній ґруні.

А та дзвіниця й не сумувала,
А та дзвіниця, гей, заспівала!

І чудувались усі гуцули
На її тіло ладне та гоже,
Лиш обминали її: почули,
Що сумувати вона не може.

А тій дзвіниці з ярого шуму
Та не до суму, гей, не до суму!

Ясної днини, співної днини,
Ясного рана, співного рана
Аж три близнюки, три домовини
Впустила брама, різьблена брама.

І ті — нелегкі, і та — нелегка:
В цих побратими, у цій — Олекса.

— Гей, дзвінице, дзвінице, ти, дівко красна,
Та чого ся нас трьох стидаєш?
Поки остання зірка не згасла,
Може, нам заспіваєш?

І заспівали білі дилини
Червоним співом окрай долини.

І стоїть та дзвіниця, і дума думу,
Мов наречена вічна на ґруні,

Із кленового дзвону, яворового шуму,
Із досвітнього шемрання срібної руні.
Лиш коли гасне сонце червоне,
В ній дзвонять дзвони, зелені дзвони!

2. ТОПІР

З минулого

«Я — топірець із голубої сталі,
І кров сталева живить мої жили.
Мене поміж камзоли і медалі,
Напевно, випадково положили.

І я тепер — уже музейна рідкість
З табличкою — тавром чотирикутним.
Історіє! Пробач мені за різкість,
Мені набридло тут лежать закутим.

Ще пам'ятають Вижниця й Болехів,
Де я гуляв, свобідний і зухвалий...
В землі — мої володарі полегли.
Мене — під скло багачики сховали.

Та вирвуся — клянусь на цьому слові.
Доноситися аж сюди плачеві,
Як стану побратимом бідакові
І ворогом смертельним — багачеві!

Гей, погуляєм файно, пане-брате!
«...Панове, не товпіться, прошу далі.
Це — топірець. Так, можна в руки брати.
Гуцульський. З нержавіючої сталі...»

Що пахне хлібом,
зірками,
цвітом!

Нести в руках, мов червоний кетяг,
По всьому світу,
По всіх планетах
Грона любові,
добра,
сумління

Від покоління
До покоління!

КАДУБ

Мені здається, що жила я завжди...

*Леся Українка.
«Лісова пісня»*

Уклоняймося борам,
Що рокочуть од вітру,
Уклоняймося хвилям
озера кришталевого
І вдивляймося серцем
В поліського неба палітру,
Діти,
Внуки
І правнуки
племені Лева.
Ця земля
розгорнула лісів прапори,
Ця земля
непідвладна була для ката.
Кат хотів її
спрагою заморить,
А вона —
напувала Лесею із кадуба!
Кат хотів замутиць
синяву озер,
У багнищі втопити
і мрію, й сонце.
Та звелася дівчина,
Що мала блакитний зір,
І стала Україні
лицарем-оборонцем.
Піднялась над землею,
Струнка, як береза,
Із очима, в яких —
голубі світи,

ПЕРЕД КАМЕНЯРЕМ

Серед могил застиг камінний спокій:
Мовчать дерева, плити і слова,
І в тиші цій, безжалісно жорстокій,
Безшелесно росте німа трава.

Високим звуком пламеніла рима,
Та раптом... Горе серце протина...
Ні, слухайте! Я чую: молот грима,
Я чую, як розноситься луна!..

А фарисей ішов на кладовище,
Де чорний камінь червінню просяк,
Щоб стати біля Нього якнайближче,
Вдягти на Нього блазенський ковпак.

Од грому падали серця порожні,
Немов горнята, на гарячий брук...
Дзвенять серця, натхненні і тривожні,
Приймаючи високий, чистий звук.

Дзвеніть, серця! Не смієте мовчати,
Не смієте дудніть порожняком.
Ми у життя прийшли, щоб зазвучати
Скульптурою, картиною, рядком.

*БАЛАДА ПРО ХРЕСТ
І СОЛОВ'ІВ*

Сміються солов'ї...
На могилі Олеся
Стоїть дубовий хрест —
В гущавнику
Каміння й металу.
Пада на нього дощ і сніг,
Кладе суворі карби повесняне сонце.
Плачуть солов'ї...
Солов'ї прилітають до нього —
Самотньої деревини —
І дивуються, що йдуть літа,
А дерево мовчить...
Сміються солов'ї...
Солов'ї не знають,
Що коли засинають вони, втомлені,
Хрест обростає листям і зорями,
Простягає коріння глибоко під землею,
Перетинає ріки й тунелі,
Знаходить спільну мову
З неподатливим гірським каменем,
Той розступається,
Коріння ж приходять до Дніпра...
Сміються, плачуть солов'ї...

ЛЕГЕНДА ПРО ПОЕТА

Лемківським краєм сонце бігло,
Сотало проміння на ялиць веретена.
Червоно, зелено, рожево, біло
Цвіла земля, молода й натхненна.

Вийшов хлопчина з бідної хати
Й побіг за сонцем на крутогору.
«Вернись, Богдапе!» — скрикнула мати,
Та син не вернувся уже до двору.

...А сонце котилося над містами,
Минало поля, і луги, й діброви,
І завороженими вустами
Молилось до нього хлоп'я чорноброве.

...Клубок розмотувався поволі,
А він, хлопчина з обличчям віщим,
У тій великій довгій погоні
Стає все вищим, вищим і вищим!

Росте Антонич крізь час і трави —
Сонцеприхильно, сонцеуклінно —
Зелено-сонячної держави
Листям словесності, Україно!

* *
*

І знов листки біліються несписані —
І про колиски, вітром розколисані,
І про човни на березневій паводі,
І про бруньки на яблуневім павітті!

Це все — моє! Не вкрадене, не куплене,
А в радості моїй омите, скупане,
Це все — моє! Не знайдене, дароване,
А в горі власному перегорьоване.

Це все — моє! Мій хліб. Моє коріння.
Мій цвіт. Моє щедротне колосіння,
Сумління, передчасно не заснуле,
Моє прийдешне і моє минуле.

...Човни пливуть між кручами високими,
А яблука по вінця повні соками,
І на колиску вже, що розсихається,
Поглянувши, людина усміхається.

І вже не так їй роси пахнуть літні,
Не так співають птиці перелітні, —
У хвилі вечорові, в ранки ранні
Нові у всьому відкриваєш грані.

І вже шукаєш головне, первинне,
І спрагло прагнуть суті, серцевини,
Різких мазків, несхибно точних ліній
Різець та пензель у руці зомлілій.

Одначе хай залишаться зі мною
І гнів, і біль, і радощі з журбою,

І пил доріг, і квітів колихання,
І проліскове слово про кохання...

Це все — моє! Це все лягти повинне
У слово, в пісню, в мармур і картини,
Щоб на митцевім серці, як екрані,
Ясніли людям ще не знані грані!

У ФРАНКОВІЙ ЗБРОЯРНІ

Зібравши мислі неуярмні
В один удар, один порив,
Йдуть до Франкової зброярні,
Ідуть майстри і підмайстри.
Там зріють в роз'ярілім горні
Слова, принесені звідтіль,
Де натомились руки чорні,
Де кров і піт,
Де сум і біль.
А молот б'є,

а чола в поті,
Вогонь із тьми склика людей...
Чи спочивають по роботі
Франко,
Стефаник,
Маковей?

Не спочивають...

Усміх,

дотеп

Чи жарт —

усе в огонь паде,

Все — на коваadlo, все на дотик —

Пекуче, гостре і тверде.

«Рамена стомлені розправте!» —

Вчувається крізь дзвін і грук,

І слово віри,

слово правди

Іде до серць,

Іде до рук!

Давно потрощено на кусні

Кайдани, пута, канчуки...

Вогонь, засвічений у кузні,

Нові озорує віки...

Щодня спалахує наново,

Щоднини тут клекоче жар...
В огнях душі відлити слово
Зумій, немовби ти — зброяр!
Труди твої не будуть марні —
Переконаєшся у тім,
Як стануть полум'ям твоїм
Огні
Франкової зброярні!

СТРАХ

Хто — боїться густого лісу,
Хто — за продати совість бісу,
Хто — доносу, а хто — обмови,
Хто — живої людської мови,
Хто — боїться тиші, хто — грому,
Хто — знічев'я набить оскому,
Хто — на рівній дорозі впасти,
Хто — збрехати, а хто — украсти,
Хто — веселого, хто — сумного,
Хто — поїсти мало, хто — много,
Хто — боїться мати дитину,
Хто — в собі убити людину,
Хто — боїться вогню і кулі,
Хто — боїться крику зозулі...

Признаюся вам, признаюся,
Я так само його боюся:
Те весело-сумне кування,
Те одверте пророкування
Каже: «Хлопче, так мало

жив ти,

По землі так мало ходив ти.
Бачив мало. Всміхався мало
І шептав знеможено: «Мамо!»
Так добра зробив мало. Мріяв
Мало. Пшениці скосив, насіяв...
Мало серце твоє зітхало,
Цілував під зорями мало...»
А чи всі тебе люди чули
І боялись, сива зозуле?!

* *
*

Врубатися у пласт залежаного слова —
До глибини, до потаємних надр,
Де в кожній крихті — поруч, під і над —
Енергія дримає вибухова.

Червона квітка — в чорному ядрі!
Червона квітка — зацвісти готова.
Удар — і сяйво знайденого слова
Заблисне наді мною угорі!

* *

*

Дзвонять зорі кришталеві —
вдчинаю двері днів.
Зачиняю на ніч двері —
дзвонять зорі кришталеві...
Прозористо так, прозоро...
зорянисто так і зорно...
На ковадлі сонця — іскри,
сипле іскри ночі горно.
Гей виходь, звіздарю, чуєш,
що під зорями ночуєш,
Ти, що днієш під зірками,
роздивись навкруг, ану лиш!
Сходить сяйво світанкове,
світла так довкола много —
Світляною, осяйною будь повік, моя дорого!
Бо ж мені — по зорі треба.
Ген яскріють кришталеві.
Зачиняю браму ночі,
відкриваю двері днів.
Я, звіздар, іду до праці.
Так стужився я за нею!
А як зір для всіх не стане,
спалахну я сам зорею!

БАЛАДА ПРО ДВІ СОРОЧКИ

Радіти мені чи ридати?
Свою сорочину біленьку,
Найпершу мою вишиванку,
Вишиту терпеливо
Чорно-червоним хрестиком,
Побачив я так неждано!

«Вишиванко моя, вишиванко!» —
Мало не скрикнув. Затявся:
Збоку, з лівого боку,
Напроти самого серця,
У полотно вп'ялися
Три чорні літери: OST.

Гадина з жалом потрійним,
З потрійної сили трутою
Чи літери ці —
Що
Страшніше?

Переходив я мовчки, мовчки
Од вітрини і до вітрини,
І побачив ще одну, більшу,
Аніж моя дитяча.

Вона на мене чекала,
Поки великий виросту,
Вона замінити мала
Ту, що матуся пошила.

Вона облягати тіло
Мала моє, аби я
Не міг відітхнути вільно,
Вона, тюремна сорочка...

Дві сорочки мої, дві сорочки
Лежать на музейній вітрині.
І лежить ясний світ передо мною,
І лист паперу чистого лежить,
І кричать на нім літери зболені:
Дивіться, пильно дивіться,
Може, хто й свою долю впізнає,
Прострочену кривавою ниткою,
Вишиту хрестиком червоно-чорним...

ГОЛОС

Вертаюся — немов з доріг далеких,
До себе — наодинці... Гасне ніч...
Летять у безвість

цілоденний клекіт,
Уривки фраз, шматки буденних стріч...

І знов стаю собою. Сам собою...
Таким, як був колись... Давно... Давно...
І віє квітнем, талою водою,
Тріщить стерні рудава полотно...

Приходжу до очей своїх... Пізнають?
Всміхнулись. Простелили синяву.
Впізнали руки. Навіть не питають,
Де був я, що роблю і як живу.

О свій я, свій! Тепер я ніби колос,
Що зерном повернувся у ріллю...
А що ж мій голос? Де мій ранній голос?
Я впізнаю його й не впізнаю...

О, він змінився, як і я змінився.
Що був ламкий, несмілий — став твердим,
Але підступно-тихим не зробився,
Байдужим, театральньо-голосним...

Напевно, з ним нічого вже не вдію,
Хоч дехто і нашіптував: зумій...
Радію, що чужим не володію,
Що він міцний і чистий, голос мій.

У нім навік землі моєї клекіт,
Її печалі, радощі, і сміх,
І голоси доріг — близьких, далеких,
Моїх, іще не пройдених, доріг...

ОСІННІ ВОГНИЩА

Наступає пора осінніх кострищ,
Наступає пора вогню золотого...
Гірко пахнуть дими, вільгітніє земля
Під покровом сріблясто-блакитного попелу.

Йде обвітрене листя у великий вогонь —
Мовчки повзає племінь черешками тугими.
В тиші первопрозорій, п'янливій, крихкій
Завмирає дерев голосіння.

О безлисті дерева — шемріт ваш у вогні!
Голос темних дерев палахкоче у полум'ї!
Взявсь племінням хапким захисток солов'їв!
І бджолі вже не пити з листочка кленового!

Ходить сонце по небу — немов ожило
Із малюнка дитячого білою крейдою, —
То в кострище долле золотого вогню,
То погріє охлялі, схололі долоні...

Діти бавляться поруч — а їм невтямки,
Що близесенько так — таємниця безсмертя...
Синій попіл осінній — важкий, мов земля, —
Гримотить у зелені серця деревам!

МЕЛОДІЯ

Мелодія була тендітна,
Неначе гілочка-лоза,
Їотра під ніжним зором квітня
Раптово з мертвих воскресла.
Спочатку брунька зав'язалась,
А потім весел, юн і чист —
Благоговійно стихла зала —
Музичний розповився лист.
А пальці витворили чудо:
Вже цілий ліс круг нас розцвів —
Переливались ледве чутно
У кронах сплески солов'їв!
...Голівка сяєвом облита,
І руки, й світло через край,
І пристрасна моя молитва:
«Не затихай! Не затихай!»
Вона почула. Так, почула,
І так рукою повела,
І так всміхнулась, і змахнула
Краплину сонця із чола,
Що я піднявся над собою,
Весь — чистоти і світла сплав.
Зітхнув од щастя, не від болю —
То ж біль мій музикою став!

ТАІНА

Я підгледів, я знаю, хитрує весна:
Ніч лютнева — зненацька проберезнева.
Ще хвилина, ще мить — і ніхто не впізна
Ні дерев, ані тиші, ні снігу, ні неба.

Як міняється все! Блякнуть сірі сніги.
Дзвонить тиша. Конара вже марить соком.
І, прозоро-пронизливе, навкруги
Розливається небо співом високим.

І дуби — молодого крутого литва,
І берези — в тумані, у світлотіні —
Диво... Паморочиться голова
В тому сяєві, грі, тремтінні...

Не шукаю єдиного: так чи ні —
Змінність мудра, дзвінка, безсонна...
У травиці, в сліпому пні —
Таїни золоті виногрона.

Де ж та мить, незримо-ясна,
Де ж та мить, коротка, хвилева,
Що підносить і нас, як підносить весна,
Причастивши до тайни,
в небо
дерева?

СЕРЦЕ

З-під чорного каменя,
З-під білого кременя
Хвиля б'є.

— Ти втомилось, серце?
То присядь на камені,
При білому корені,
Відпочинь.

А навкруг — безмовно...
Миє хвиля кореня,
Камінь топить.
— Ой ти, хвиле-хвилечко,
Що робити з тугою?
— Утопи.
— Е, не так-то легко:
Туга ж бо із радістю —
Дві сестри...—
Зупинилась хвиля.
Трішечки подумала,
Одійшла...
...Із-під мого серця,
З-під чорного каменя,
З-під білого кореня
Хвиля б'є...

БАЛАДА ПРО ТРЬОХ

Жив-був на світі хлопчина,
Любив одразу дві дівчини.
Одна була — дівчина в білому,
А друга — дівчина у чорному.

Він сам не знав, як це сталося,
Але ж хотілося бачити
Уранці — дівчину в чорному,
Увечері — дівчину в білому.

Дівчата також не знали,
Що він їх обох цілує.
Щаслива дівчина в білому!
Щаслива дівчина в чорному!

Але чи є таємниці,
Від котрих ключі загублені?
І якимось дівчина в чорному
Дізналась про дівчину в білому.

І так милувала хлопця,
І так його вчарувала —
Відрікся від дівчини в білому,
Кохав дівчину в чорному!

А десь світами неблизькими
Блукає знаджена й зраджена...
Не обминай стороною
Мене, о дівчино в білому!

КОЛИСКОВА ДЛЯ ТВОЄЇ ДОНЬКИ

Ой летіли ластів'ята за тихий Дунай.
А хто зле несе до хати, стань та й подумай.

Ой маленька ж наша донечка
Ручками тягнеться до сонечка,
Очицями водить по стелі,—
Будьте, люди, добрі та веселі!

Ой летіли ластів'ята, вже й спочить пора.
Хто брехню несе до хати, вклякни край двора.

Таж маленька наша донечка
Ручками тягнеться до сонечка,
Очицями водить по стелі,—
Будьте, люди, добрі та веселі.

Ой спочили ластів'ята на горі крутій.
А хто добрий, а хто чесний, надворі не стій.

Бо ж маленька наша донечка
Дотягтися хоче до сонечка,
Вирости аж до стелі,—
Будьте, люди, добрі та веселі!

Прилетіли ластів'ята під наше вікно,
У віконце подивились,— доня спить давно.

Виросте велика донечка,
Ручками досягне сонечка,
Аж проясниться в оселі,—
Спасибі, люди, добрі та веселі...

* *

*

Березневої рвійної ночі
В березневого рвійного вітру,
В березневої рвійної тиші
Народилась дочка-березничка.

Йшов я мимо — втрапив на свято,
На хрестини, ще й березневі
(Між дубів колиска березова),
Та й березовим соком упився.

Ну, а ніч все «Добраніч» каже,
Ну, а тиша сміється стихшено,
Ну, а вітер усе частує,
Ну, а доня бавиться проліском...

Так весело було і гарно,
Стільки співано-переспівано,
Стільки місця було ще вільного,—
Хто спізвився, хай пожалкує!

* *

*

Стою немов на космодромі,
Де та, остання, шелом'янь
У посвистах,
В ракетнім громі...
І хтось пита мене:

— Поглянь,

Поглянь на землю, що ростила,
Виховувала і вела,
Й під голову на сон мостила
Пучок п'янливого зела...

Ти не забудь, як мліє чебер,
Парує теплий оборіг...
Як мати ловить дощ у чебер,
Мов сонце, ставши на поріг?..

Ти не забудь, як пахли в хаті
Хліби — на перші трудодні
(На наші статки небагаті —
Яке це щастя по війні!)?..

Як люди вийшли за плугами,
Хоч цілився у них обріз,
Як сорок восьмого снігами
Тебе до школи тато ніс?..

О спомини, гіркі й солоні...
Згадаються не раз добром
Село і простір оболоні —
Той твій найперший космодром...

Чи буде хто мене питати?
А може, й ні — команда лиш...
І врешті мати, тільки мати —
З усіх людей, з усіх облич...

* *
*

Глибинами виплекана вода
Не знає про зручні русла...
Ніщо перед нею скеля тверда,
Що в землю по вічі вгрузла!

Вільна — наповнюватиме моря,
Не в підземеллях скніти!
Прямо під серце б'є течія
Чорні важкі граніти.

Корчиться камінь, стає ребром,
Рану стулити хоче...
А течія клекоче:
Стала вона Дніпром!

ПОРІГ

Що там написано,
Що накарбовано
На отчому
Рубленому порозі,
Що мені долею
Подаровано,
Куди приткнутися
У знемозі?

— Обсяде лихо тебе чоренне,
Тоді, мій сину, приходь до мене.
А може, доля тебе відзначить,
Щастя-здоров'я щедро достачить,
Та не цурайся,
Та не пишайся,
Що кличе в гості тебе земля вся...

Тільки єдине безсмертне в світі —
Мамине сонце
У верховітті...

СМОЛОСКИПИ

* *
*

До праці йду, коли ще небозвід —
Як вимитий, — ні цяточки, ні плями.
Сміється,
Наливається мій світ
Під солов'ями.

Прозорим жаром спілих полуниць
Він дише так довірливо, невинно!
І витоки усіх моїх криниць
В таку хвилину, як ніколи, видно.

Господар, знаю вартісну ціну
Краплині кожній, крихті та лелітці.
Мені потрібні тонни чавуну,
Мені потрібні хмари білолиці.

Мене чекає вірний мій верстат —
Люблю його розмірені рулади.
Але мені потрібен зелен сад,
Липневих ранків росяні балади.

Мені потрібні зорі. Шум борів.
Полин і м'ята. Подих матіоли.
І трепетання, й шепоти вітрів,
Що сповивають виоране поле.

Я сію хліб. Я виплавляю сталь,
На міцність перевірену війною.

Мені життя прожитого не жаль,
А жаль за солов'їною весною...

Планети незатьмарене чоло
Засвічується
Думкою моєю.
Дарує людям
Світло і тепло
Мій дім —
Під солов'ями,
Під зорею.

ПРО ГРУЗІЮ ДУМАЮ

Раулю Чілачаві

Я про Грузію думаю.
Вогнеокого бачу Мерані,
Прометея розкутого
чую розкований спів.
У доземнім поклоні,
в довічній братерській пошані
Простеляю для тебе
роздолля дніпровських степів.
Ніжний спалах зорі,
що відбився в задуманім плесі,
Посилаю тобі
з-над поліських зелених дібров.
Котляревського внук,
спадкоємець Шевченка і Лесі,
Од Франка і Тичини
я нині до тебе прийшов.
Так, одні в нас джерела.
І небо над нами — єдине,
Як високі вершини
і витоки сонячних рік.
У кривавім двобої
за волю і честь Батьківщини
Побратались ми кров'ю,
зріднилися нею навік.
Про Вітчизну я думаю,
про народи у братньому колі,
Про могутність доби,
що вклада нам у руки перо.
Заповіти священні,
діла і думки ясноголі
Нас покликали разом
творити красу і добро.

ОГОНЬКИ *

Скромні квіти алтайського краю,
Луговинні, галявні зірки...
Скільки глянеш — од краю до краю —
Скромні вогники, світлі жарки.

Невибагливі, прості, в пошані —
Рядові ополченці весни.
Квіти ранні та й, мабуть, останні,
На Алтаї нема їм ціни.

...Проводини. Розгрузлі дороги...
Схлип гармошки. Полудрабка скрип.
Все для фронту, все для перемоги —
І прощання, і танки, і хліб...

Рівним кроком, рядами твердими,
Синюватим пунктиром — штики...
Перед ними, за ними, над ними —
Огоньки, огоньки, огоньки...

Будуть відступи, будуть атаки,
За ранжиром, по зросту — горбки...
Непомітні солдатські відзнаки —
Огоньки, огоньки, огоньки...

Будуть, будуть салюти травневі,
Довгождані врожайні дощі.
А в алтайському чистому небі
Журавлині десанти-ключі...

* Назва квітки, що росте на Алтаї
(інша назва — жарки).— Тут і далі приміт.
автора.

...Тут хлоп'ята росли від колиски,
Тут zostалися їх імена.
Обеліски стоять, обеліски,
Лиш під ними солдатів нема.

Огоньки — наче сонячні зблиски,
Наче сяйво недремних багать...
На Вкраїні моїй — обеліски,
Де російські хлоп'ята лежать.

Як щемливий, болючий осколок,
Не забуду ні слів, ані сліз.
Від алтайських засмучених колок *
Привітання я хлопцям привіз.

Матері, посивілі дружини
Виглядають на шлях з-під руки...
На безмежних полях України —
Огоньки, огоньки, огоньки...

Золотаво-червоні пунктири,
Закарбовані віком рядки,
В часі й просторі орієнтири —
Огоньки, огоньки, огоньки...

* Березові гайки серед полів.

* *
*

Ген через міст летять машини,
Спішить до школи дівчора.
Там кущ дозрілої шипшини
Горить на березі Дністра.

Забута прикордонна смуга...
Дроти покручені сплелись...
Неволя, горе, біль, наруга
Гніздилися отут колись...

Мов ручаї гіркі, солоні,
Недоля схлинула в Дністер,
Лиш на поверженім бетоні
Слідів суворий час не стер,

Що їх залишили для мене
Ярінь червоних корогов,
Плаката слово дерзновенне,
«Дванадцятки» * пекуча кров...

Було: Дністер окропом бризне,
Крутий мороз торкнеться скронь,
Раптовий вітер крутовизни
На той шипшиновий вогонь.

Зненацька налетить шалею
І зронить у баскеття схлип,
Та знай палахкотить черлено
Землі маленький смолоскип...

* «Червона дванадцятка» — одна з партизанських груп, які діяли восени 1922 р. на Тернопільщині.

П'ятірко обважнілих ягід
Несе мені на черешках,
Щоб серед злагод і незлагод,
На всіх дорогах і стежках,

Куди б не йшов, куди б не їхав,
Куди б я не летів, не плив,
Цим вереснем дозрілим дихав
І цих долонь не відхилив.

Щоб десь, можливо, за морями,
Десь у буденному нурті,
Десь серед темряви,— зірками
Спахнули гронця золоті.

...Ген через міст летять машини,
Іде зі школи дівтора,
Та палахкоче куц шишшини
На тому березі Дністра...

ІВАН ФЕДОРОВ
НАД СВОЇМ «БУКВАРЕМ»
400 РОКІВ ТОМУ

Згасає світло в місячній ліхтарні.
Затих перепрацьований верстат.
А завтра райці прийдуть до друкарні,
Опишуть мої статки акурат.

Я мало жив. Знав насміхи і кпини,
Свинцевий пил на скроні ліг мені.
Лишаю світ — без хліба, без родини,
А світові — лишень борги одні...

А що лишати людям? Бідній черні,
Котра, напівголодна, півжива,
Призбирувала мідяки мізерні,
Щоб перелить їх в золоті слова?

Нехай мовчать гармати королівські!
Вельможність нищих звіється у прах.
На вулиці, на ці майдани львівські
Злетить моя книжчина, наче птах.

Не можновладцям — серцю на догоду,
Немов коштовний, найдорожчий дар, —
Улюбленому руському народу
У спадок залишаю свій «Буквар».

Беріте, українці, білоруси,
Беріть, мої російські земляки.
Нехай колись хлоп'ятко світло-русе
Мізинчиком торкне оці рядки.

І в сяйві літер хай збагне дитина,
Що кожна мить прийдешністю жива,

Що зібрані у слові Батьківщина
Всі найдорожчі на землі слова.

...Тьмяніє світло в місячній ліхтарні,
Свинцевим сумом скапує свіча,
І кам'яніють видива примарні,
Бо прихилилась вічність до плеча,

Бо вітерець війнув з-над оболоні,
І тонко в шибку дзенькнула зоря,
І тихо ліг на майстрові долоні
Вологий перший аркуш «Букваря».

ПІСНЯ
СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

Слухаю, сестри, тих ваших пісень сумовитих,
Слухаю й скорбно міркую:
Скільки сердець тих розбитих, могил тих розритих,
Жалощів скільки неситих, сліз вийшло пролитих
На одну пісню такую?!

І в а н Ф р а н к о. «На старі теми»

Над білими пониклими хатами
Навис тяжкий, холодний небозвід.
Болючими жалями-голосами
Селянська туга рвалася у світ.

Пливли пісні над нивами сумними,
Немов подільські вічні журавлі,
І тільки сльози перлами дрібними
На рідній залишалися землі.

Але знайшлась одна така сльозина,
Росина із бідацького чола,
Що засіяла, чиста, безневинна.
І в пісні обізвалась Україна,
У сонячному співі ожила...

Затрепетали тисячно долоні,
Скорившись — віщій, богорівній їй,
І світ завмер у дивному полоні,
У щемній муці, в радості гіркій.

І, мов сто сонць, засяяла в зеніті,
Вже — вісниця, вже — месниця-жона,
І простяглись од неї срібні ниті,
І долом покотилася луна —

Ген, де горить Везувію корона,
Над Волгу, де кипить бурлацький гнів,
І в пісні, що згорьована, солоня,
Світ оновився, вмився, заяснів.

Вона сіяла поблисками сталі
У гуркоті революційних лав,
Де Каменяр підняв свої скрижалі,
Там, де Стефаник зморено упав.

Вона в моєму сонячному дні є,
У рідне повернулася село...
Там вічна твоя слава, Соломіє,
Поміж людьми звела ясне чоло.

Родину нашу, щедру і багату,
Живить пісенна сонячна жада.
І світ іде в твою високу хату
І серцем до безсмертя припада...

ДОРОГА

Гаснує дівчина й ридає —
Чи ж то шиття!
Червоним, чорним вишиває
Мені життя.

Павло Тичина

Ой на горах трудно —
жовтіє вочу.
О біле каміння серце посічу...
*Вірменська народна пісня.
Переклад Павла Тичини*

Гей, дві мережки у тім узорі,
Наче дві стежки д'горі.
А понад ними сиві тумани,
Сиві да й непрозорі.

Одна мережка чорно-чоренна,
Друга — ясним-ясенна.
Попід тумани, поміж снігами
Стежка пісенна.

Гей, ті узори, найкращі в світі,
Гаснуть на білім вітрі.
А в тиші синій зблискує іній,
У верховітті.

Вгору ітиму, д'горі нестиму
Сонце у яснім зорі,
Серце о біле каміння сіктиму,
Серце зраню об зорі...

Чи ж зупинюся я, чи спочину
На тому шляху кремністім?

Ген молодий устає Тичина
Пломенем чистим!

Серце, засвічуйся дивоквітом
Неопалимим.
Разом — за нього — над білим світом
Сяйво нестимем!

СОНЯЧНИЙ ЗНАК

Пам'яті Андрія Малишка

...Вдарили морози — надто ранні...
Пада сніг — на схилений кумач...
Рідна земле, нині на світанні
Відійшов твій витязь і сурмач.
Вибухнула тиша динамітом...
Шлях — без вороття...

У небуття?

Сонячним,
дзвінким,
прозорим мітом
Відкарбується його життя.
Вистоїться слів
туга медвинність,
Вляжеться заметами юга...
А дорога наша —
понад плинність,
Над сумну конечність проляга.
А дорога визріла, як мрія,
І, як віра, чесна і пряма,
Да святиться іменем Андрія
Перше чимсь слово.

І — сурма.

Спалахнув болідом понад полем,
Тільки ж пісня не впаде у тлінь!
За печальним сивим видноколом
Ключно креше копитами кінь...

* *
*

Як в останньому наступі
падав солдат
На останній
рубіж, останній,
Бив у груди
дерев зелений набат —
Той останній салют, останній...
Попливло, закрутило
та й понесло
Чорний дим і хмари подерті.
...Він пілоткою витер мокре чоло
І повільно вийшов зі смерті...
Так далеко-далеко
рідна земля:
Не озветься, коли промовиш...
Під ногами — чужа холодна рілля,
Згар,
і вирви,
і пил румовищ.
Він обгонив обози.
На схід, на схід,
Через гори, мости, тунелі!
Черешневий, вишневий цвіт
Осідав на його шинелі.
Він вертався додому. Ждали Харків,
Рязань.
Ждали в Києві, Старій Русі.
(Матері натомилися од прощань.
Сняться матері кучері русі).

Як на землю чужинну падав солдат
В тій останній битві, останній,

Тріпотів солов'ями зелений сад
Біля хати у тиші ранній.

...Він упав обличчям до празьких веж?
Чи згорів у страшнім захмар'ї?
І погасли у чорних димах пожеж
Його очі — блакитні? Карі?

«Комуністи, вперед!» — знову кличе
комбат,

І встає його син на світанні,
І стискає в долонях важкий автомат,
Щоб не падав на землю чужу
солдат

В тім бою...

В тій війні...

Останній.

БІЛОРУСЬКІ СНІГИ

*Болгарському поетові
Андрію Германову, автору
вірша «Білоруський сніг»*

Андрію, той сніг і мене підстеріг —
Той сніг, наче диво, і спомин, і чари...
Він брав у полон. Він галявами біг,
Мов олень-білан, крізь дерева і хмари.

Губився у хащах. Цурався стежок —
Лякався листопадної, мабуть, пожежі,
Мов княжий дозорець, сурмив у ріжок
Із Білої Вежі — в ліси Біловежі.

Андрію, той сніг і мене підкорив,
Гостинним, справжнісіньким був
білорусом,
Радіючи гостю, обійми відкрив,
Застелював землю біленьким обрусом.

Під білим серпанком ряхтіли поля,
Із неба мелодія біла лилася.
Здавалось: сама білоруська земля,
Немов наречена, до шлюбу вдяглася.

П'янила, бентежила — вічна, свята,
Така первозданна, всевладна, неложна,
Уся — непорочність, уся — чистота,
Якої до смерті забути не можна.

Ця сніжність, ця ніжність, ця біла білінь
Явилась мені білизною екрана,
На ній проступала кожнісінька тінь,
На ній проявилась кожнісінька рана.

МАТЕРІ ВАПЦАРОВА

Знов стоїш на порозі, видивляєш засмучені очі,
Марно зором блукаєш ген

по верхів'ях Пірину.

Деся твій син забарився,

забарився до пізньої ночі...

Гей, до темної ночі —

не докличуся, не долину!..

Та було ж йому, мати,

гайдуцьких пісень не співати,

Не сідлати для нього

вогняного коня Шарколія *,

А було ж його, мати, дитиною присипляти,

Як приходили четники **

і люто кружляла ракія!

Гей, а то ж не ракія,

не одринські вина п'янливі,

Гей, не буйні веселощі — воля п'янила жагуча...

Розколісані дзвони,

по кривавій голосячи зливі,

Вже збирають громи

на сваволю,

що висне, як туча!

Вже дозріли прокляття,

настоялась лють протипанська,

Тільки іскру черкни —

і засвітиться небо вогнями...

Підростає же, хлопчино

з маленького тихого Банська,

Ясну зброю ладнай

та рушай-но чимшвидше із нами!

* Казковий образ із болгарського фольклору.

** Народні месники, борці проти турецького поневолення.

Де ж була ти, о мамо,
як лицарі чорнобороді
По гайдучькій вечері
садовили маля на коліна?
Перейшла в нього віра,
яку подолати вже годі,—
Від шаблюки Ботева,
від яворовського карабіна!
Виростав, ніби в казці,
героєм твій син, твій хлопчина,
Був таким, як усі,
та от тільки
спокійніший, може,
Він приносив тобі
едельвейси з-над урвищ Пірину,
Наче вість переможну,
що вигибне військо вороже!
Мозолі він приносив,
запрацьовані тяжко, робочі,
Він приносив рядки —
їх фабричні виплескують шуми.
Він, матусю, як нині,
цілував твої втомлені очі,
Він, матусю, як нині,
тобі виливав свої думи:
«Колко всички майки си приличат в света!
И сърцата им как са еднакви!
Иди потърси на Украйна в степта
И след туй провери в Киренайка...» *

...Ти стоїш на порозі.

О мамо, навколо поглянь —

* Скільки спільного є в материнських очах,
Як подібні думками й серцем!
Пошукай-но піди в українських степах,
Перевір в Кіренайку все це!
Уривок із вірша Н. Ванцарова «Мати»

Понад білі хребти і добруджанські сонячні доли:
Україна моя

у кипінні вишневих світань
Озивається серцем
на серце Николи...

Я до тебе прийшов...

І, вслухаючись в голос легенд,
Чую радість і тугу,
коли розмовляєш із сином.

Там, у серці Болгарії,
зійшовши на постамент,

Твій Никола підводиться,
і росте, і росте

над Пірином...

ТІНЬ

...Вечеряє родина при столі,
Крізь шибку заглядає місяць білий,
В латунній гільзі пломінь тріпотить,
І добрі пелехаті теплі тіні
У піжмурки гуляють по кутках.

Так гарно пахне спечена картопля,
Олія пахне, пахне околіт —
Ячмінним духом і шпарким морозом,
Зів'ялими блаватами, роменом...
...Малиновий щебече передзвін —
То перші посівальники з звіздою
Бредуть по пояс у сипких снігах,
Віншують, не минаючи нікого...
Ось промінь новорічної зорі
Нарешті зазирнув і в нашу хату.
І мама теплий винесла калач,
А тато відчиняти вийшов двері...
Зненацька за вікном ударив постріл,
Зметнувся стовп жерущого вогню
Над хатою фронтовика-сусіди,
Хтось віншування затоптав у сніг...
І зірка з кольорового паперу,
Немов з орбіти вибита планета,
Летіла, спалахнувши, у вікно...
Нараз од причілкової стіни,
Сушу блаженську трошачи загату,
Упала в хату тінь страшна чиясь,
Приплющене ошкірене обличчя
Вп'ялось у скло, короткий карабін
Дихнув крізь нього холодом цвинтарним...
Ніколи не забуду тої тіні,
Що заслонила на коротку мить
Зорю, і сніг, і мій дитячий всесвіт!

МЕДОБОРИ

На зрізах стебел закипають соки.
Тужавіють восково качани.
Черешні дикої гілля високе
Береться барвою тонкої жовтизни.

То сёрпнева рука, важка од змори,
Торкається кряжистої гряди,
І сочаться медами Медобори,
І пахнуть Медоборами — меди...

Я народився тут. В далекім літі,
У білому подільському селі.
Стояли пшениці, уцертъ наліті.
Ішла війна велика на землі.

Останні відкотилися обози,
І їм услід журились бідарі...
Важенні череваті бомбовози
Несли на схід смертельні тягарі.

Не пам'ятаю, як нашестя п'яне
Вривалося в надвечоровий смерк.
Горіли села по ночах. Краяни
Йшли у вогонь за мене, йшли на
смерть.

Я в сорок п'ятім дочекався тата —
В розтоптаних чоботях, з речмішком...
Сміялася комірна наша хата,
Як чорний хліб, накритий рушником...

Ішли селом війська, як день, веселі,
Стелилася рум'яна пилюга.
Кругилася в безумній каруселі
Земля, як медівник, пахка й туга.

Я землю цю, відроджену і чисту,
У золоті вечірньої води,
По вінця повну сонячного хисту,
Де навіть з каменю течуть меди,

Я землю цю, молочну і медвинну,
Із шрамами окопів на чолі,
Проречисту, речисту і єдину —
Цілую мовчки в чорні мозолі.

Я звідси, повертаючись усоте
До запаху хлібів і лободи,
Несу до щільника, збираю в соти
Для Батьківщини сонячні меди...

ДЕНЬ

Сонячно. Усміхнено. Весняно.
У душі напруга струменить.
Так іще зробить багато дано,
Стільки справ звалилося неждано,
Аж долоня солодко щемить.

Хай осмуток, наче хмарка, щезне,
Хай дозріє днина золота.
В сизій сталі голубінь воскресне,
У рядкові затріпочуть весни,
Ї колосок — у космос вироста...

Хай у виноградні сонце бродить,
У граніті — музика зрина,
Хай високий вітер долом ходить,
Хай земля запліднюється й родить,
Обріями вабить далина...

МИТЬ ПЕРЕЛЬОТУ

У березневу присмеркову мить,
Коли в залежаних важких кожухах
Мовчали горді нелині, коли
Бурштинові сипучі береги
Спогадували щось своє далеке,
Коли у стовбури із темних надр
Ішов цукристий каламутний сік,—
В ту мить ніщо не віщувало дива...

Попід землею били молоточки:
В мініатюрних зоряних плавильнях
Кувались на замовлення весни,
Перевертались вінцями до неба
Мільйони срібних проліскових дзвонів
Із язичками мідно-золотими,—
Але ніщо не віщувало дива...

А далечінь пунктиром світляним
Прострочували вікна електричок,
Зшиваючи, мов нитка дорога,
У велетенську нерозривну цілість
Близьке й далеке, радість і нудьгу,
Утому і бадьорість, сміх і смуток;
І стугоніли рівномірно, влад
Сталеві ферми на мосту ірпінським,
Біля якого, стверджують знавці,
Знімав Довженко кадри «Арсеналу»,—
Але ніщо не віщувало дива...

Тим часом наближалося воно,
Воно уже прийшло, і мимоволі
Угору звівся зір, забилося серце
Пришвидшено, нерівномірно...

Ген,—

Чи ж то не радість, чи не знак щасливий,—
Летів живий трикутник, сурмлячи...

І так тривало декілька хвилин,

А може, тільки мить —

І клич, той поклик

Розтанув, начебто срібляний ключ...

Печальний він чи радісний — хто знає?

Та щасний біль у серці звив гніздо,

Розгойдане, як на вітрах колиска...

Спасибі ж, доле, що даруєш нам —

Оратаям, співцям і будівничим,

Батькам і дітям, юним і старим,

Усім, усім, що нині на землі,

І тим, що будуть завтра, післязавтра,—

Можливість зупинитись на хвилину,

В роботі чи турботі звести очі,

Аби хоч раз, єдиний раз відчути

Мить перельоту,

серцем дорости

До чистого, високого,

до того,

Що робить нас людьми, а диво — дивом,

Допоки живемо,

на все життя!

МОЛОДЕ ВИНО

Ще білі зруби пахнуть бурштином,
Та вже свій герб, прив'язаний до лати,
Майстри прилаштували над вікном...
І господиня увійшла до хати...

Покладено дошки на стос цеглин,
Червонодзвонних, ніби злитки міді...
Сповільниться роботи буйний плин,
Утомлені, спочинуть при обіді.

Жбан молодого раннього вина
Іде по колу, наче сонце біле...
Припливами падносить далина
Дихання збіжжя, колихання спіле.

Дозріє хліб. І вивершиться дім
Віконниці довершеним узором.
Оселиться незнане щастя в нім,
І сміх зажебонить струмком прозорим...

Хто буде той, що тут прийде на світ,
Розхлюпає долоньками проміння,
На цій землі залишить перший слід —
Засіє першу пригорщу насіння?

...А місяць заглядає у вікно,
Господарем іде по риштуванні,
І молоде розхлюпує вино
В зеленому прозористому жбані...

ПІЗНІ ВЕСІЛЛЯ

Пізні весілля. Пісня. Лукаві пересміхи
в натовпі:
Щось молодого не видно, видно, далека даль...
Грає музика, а скрипки — скрипки не чути,
на тобі! —
Гей, заворожено скрипку — пізно, запізно,
жаль...

Пізні весілля. Разом до столу засядуть
усі невдовзі.
Гостям чіпляють мирту. Лист обважніло
кружля.
Лялька у білій льолі сидить не на возі —
на «Волзі»,
Келишки сяють наповнені. Пахне медами
земля.

Пізні весілля. Ляжуть під ноги узористі
килими.
Тиха сльоза непомітна. Мудрі дозрілі слова.
Мелодія серце торкає своїми руками білими,
Кого до землі приклонить, кого від землі
відрива...

Пізні весілля. Пісня. Пісня злітає до місяця,
Ядра крислатих горіхів у криниці падуть...
Заляжуть у скибі зерна. Заміс тужавий
заміситься.

Пізні бредуть весілля. Стелиться рання путь.

ОСВІДЧЕННЯ МОСТАМ ПРАГИ

Чеському поетові Івану Скалі

Ви — золоті браслети
на зап'ястях юної Влтави,
Дорогоцінні обручки, саджені самоцвітами.
Над вами, в білому цвіті,
легендами оповитими,
Схиляється мати Прага,
горда з вашої слави.
Всупереч віщуванню долі — похмурої птахи —
Добрі вас руки позводили
світу всьому на подив.
Мелодію Далібора *, рівний подих заводів
Радо беру до серця,
як строфи Волькера й Махи.
Засвічуються ліхтарні.
Лягають зірки на скроні,
І ви зітхасте легко
по цілоденній втомі.
Найпотаємнішим тайнам (тіні мовчать
нерухомі...)
Ви простягаєте мудрі,
шершаві свої долоні.
«Блаженний Япе Непомуку,
страждаєш тут привселюдно:
Цілунків слухати щебет — не знати більшої
кари!»
Так, розуміє Незвал,
як тобі, отче, трудно,
Коли, проїжджаючи бричкою,
благословляє пари...

* Герой чеського фольклору, який віртуозно грав на скрипці.

БАЛАДА ПРО К. І. ГАЛЧИНСЬКОГО

Сурма з Мар'яцької вежі мирну годину звістує.
Сплять в лабіринтах Вавелю поети і королі.
Константи, він же Ільдефонс, простеньку пісню
насвистує,
Пускає веселих зайчиків по вітринному склі.

А Краків сяє, мов цяцька.
Дзвонять перші конвалії.
Коперник з доктором Фаустом
пиво повільно п'ють.
О мій зелений Константи!
О срібна моя Наталю —
Для вас у вільхах зозулі вінчальні персні
кують.

Година, рік чи століття —
яке це все має значення!
Під місяцем середньовічним я, наче циган,
засмаг.
Маестро, ви запізналися. Невчасно прийшли
на побачення.
Забалакались з майстром Вітом?
Чи перестрів Каллімах?

Ах, знову прийшов невчасно.
Ще ж лихо із фаєтонами,
Ще й заворожені коні. Дзенькіт білих вудил.
Цокочуть гніді над Краковом,
відцокують за кордонами
І сиплять міщанам на голови мусянжовий
теплий пил.

Завісь, обивателю, очі пухкою верблюжою
ковдрою.

ЗВІЗДАР

* *
*
*

...Маленький хлопчик
Сидить на білій верітці в саду
Поміж кульбабами.
Їх безліч —
Ледь розквітлих, жовтогарячих,
І синіх —
Од легкого оксамитового пуху...
В кульбабиному сяйві
Хлопчик і сам здається
Великою русявою кульбабкою...
Хлоп'яті весело.
У ручках він тримає
Червону ялинкову кулю,
Подаровану йому вусатим дядьком
Із такого ж кольору зірочкою
На пілотці...
Весна — в розповні.
У синьому тугому повітрі
Пливуть, злегка похитуючись,
Каравели вишневих садів.
На обрії осипає промені сонце,
Схоже на велетенську
Жовтогарячу квітку...
Пахне цвітом,
І теплим молоком,
І свіжокопаними грядками.
...Мати вийшла надвір,
Щоб забрати хлопчину в хату,
І завмерла на порозі:

Високо в небі
Квітли й опадали
Червоні, жовті, рожеві квіти,
Наче маленькі сонця,
І маленькі кульбаби,
І маленькі скляні кулі.
Було тихо.
Було дуже тихо.
Так тихо,
Що мати почула
Чисте й рівне дихання хлопчика...
Це було навесні.
Це було в травні.
Це було, як я згодом дізнався,
Дев'ятого травня
тисяча дев'ятсот сорок
п'ятого року.

Я вибухну, я розквітну
мільйони разів потому.
І що відумерти мусить,
відійде певної хвили.
Я змінний, але ж і вічний
під небом своїм високим.
О стогони передсмертні,
о віщій крик
породіллі —
Вилонюється прийдешність,
наповнена плоттю й соком!
Приймаю усе на слово.
Повірю усім на слово —
Дівочій давній баладі,
легенді, пісні, повір'ю.
Я вірю у щирість друга,
що світиться колосково,
Я вірю зорі далекій,
найменшій росинці — вірю!
Не вірю — і край, не вірю,
що син мій мене забуде,
Що рвуться сув'язі братні
у стрімкобіжнім плині!
Не вірю, що стануть прахом
будовані мною
споруди, —
Таж кров моя, піт і думка
загусли в кожній цеглині!
Мій сину, рости, щоб людям
і праці віддати шану,
Запрошуй до хати брата,
запрошуй до хати друга —
І я — з непам'яті в пам'ять —
прийду, повернуся, встану,
Озвуся в застольній пісні,
у співі серпа і плуга!

ДОВЖЕНКО

(Триптих)

I

Стояв Довженко над Україною,
Сонце згасало в його волоссі.
Тиша серпнева пахла ожиною,
Пахла ромашками,
Пахла колоссям.

Паслись вітри, надвечір'ям стриножені,
Напоєні тишею запашною,
Падали рясно зірничі зарошені,
Наче грушки у саду над Десною.

І звідкілясь — несподіваним дивом! —
Птиця незнана враз надлетіла,
Сіла йому на плече, мов хотіла
З ним підійнятись над обрієм сивим...

Птице рожева, скажи, чи довго
Йому з тобою злітать у небо?
Птице незнана, чому раптово
Затріпотіли крила у тебе?

Гей, то вітриська знялися з припонів,
Хвиля гойднула тяжко житами,
Вдарили коні, вдарили коні
Землю нечутними копитами!

Птиця рожева злетіла хмариною,
Зникла в серпневому безголоссі.

...Стоїть Довженко над Україною.
Сонце горить у його волоссі...

II

Екране побіленої стіни,
Де тіні гарцюють, мов карі коні,
Де хмари пливуть, мов стрімкі човни,
І тихо спиняються на підвіконні,

Чи правда, коли золотавий ріг
З-над обрію вистромить сонний серпень,
З'їжджаються тихо з усіх доріг
Запилені вершники — глянуть на себе?

А спішившись, буйних своїх коней
Ремінними путами не стриножать,
І коні підуть на Десну і Сейм
Шукати пахучу свою сіножать...

А вершники сядуть, хто де зумів —
В саду, біля погребя, коло брами...
Там батько Боженко серед бійців,
Там Бульба із юними Орлюками...

І бесіда добра, і мова дзвінка
Бринітиме радісно біля хати.
Та скаже хтось раптом: «Нема Сашка...
Чи довго ще, хлопці, його чекати?»

Екране побіленої стіни,
Де соняхи в гості прохають уклінно!
Не прийде Довженко. Прийдуть сини
Довженкові, внуки прийдуть неодмінно!

Все ближче ясні голоси їх звучать —
Так сонце звучить на лункому світанні.
А вершники мчать,
А вершники мчать —
Викрешують іскри на білім екрані.

III

На баладному обрії — коні пливли.
Олександра Довженка у вічність несли.
А листок запечалений, кров'ю запечений,
Вітровінням безоким до скону приречений,
Ліг на серце Довженка, простерте навзнак,
Ніби карб, і печать, і відзнака з відзнак.
На баладному обрії коні пливли —
Відступали, щезали стовпи кушпели.
А дорога стелилася кілометрами —
Автострадами гордими, непробудними
нетрями, —

Та, на котрій жорства, та, на котрій жарінь,
Та, на котрій тьмяної сльози прозорінь...
На баладному обрії коні пливли —
Вже й мости, мов з екрана, проступили
з імлі...

Димарі юрмувались стрункими пікетами,
І сурмила Вітчизна у небо ракетами.
І на лоба огром, прямовисний, стрімкий,
Клав притишений світ поцілунок гіркий.
На баладному обрії коні пливли —
І Дніпро, і Десна їх додому вели.
А дорога спинилася перед воротами,
Перед тими хлоп'ятами жовторотими,
Перед тими мужаами, що в праці й думках
Піднімають півсвіту на добрих руках...
Зупинилися коні. І люди прийшли,

На рамена, як сина, Довженка взяли.
А не краялась тиша плачем-голосіннями,
Тільки пахло землею, зірками осінніми,
Лиш повільно, неначе в німому кіно,
Спілі яблука впали в могилу на дно...
Б'ється серце Довженкове — серце землі:
Буде квіту, ще й плоду на дужім гіллі!
А як дальня стежина для мене простелиться,
Хай мені принесе пелюсткова метелиця
На останню тропу, на останній місток
Із його деревини червоний листок.

* *

*

Як і в часи Бояна, народжуються слова,
Одне — дзвенить харалугом, птахом —
інше співа.

А що візьме собі вічність — хто знає?
Ніхто не зна!

Твоїй сивині, поете, хто скаже, яка ціна?
Як і в часи Шевченка, народжуються слова.
Одне — верховіття дуба, інше —
гінка трава.

На котрім печать безсмертя — хто знає?
Ніхто не зна!

Твоїй сивині, поете, хто скаже, яка ціна?
Як і в часи Тичини, народжуються слова.
Грози грають у хмарах... Лагідна синява...
Кому ж відкривається вічність — хто знає?
О, хто це зна?!

А в друзів моїх на скронях засіялась сивина...

З ПІСЕНЬ МОЄЇ МАТЕРІ

(Цикл)

I

Дівочья краса —
У керниці прана,
На сонці сушена...

Лежить краса дівочая,
Звабливая, знадливая,
Розсміяна, розспівана,
В любисточку викупана.

Ще й випрана в криниченьці,
На сонечку сушена,
На сонечку, на камені,
На гіллячку смерековім.

Ой там ішли парубочки.
Один каже: — Візьму собі.
Буде мені хустиночка,
Хустиночка мережана...

Другий каже: — Візьму собі.
Буде мені сорочечка,
Білена, вишивана,
Гладесенько прасована.

Третій каже: — Візьму собі,
Бо ж я, братик, ізранений,
Рана кров'ю запікається,
Серце з болю ізтискається...

Нахилився, і підняв її,
І до серця притулив її,

Аж уся зачервонілася,
Спалахнула, засвітилася...

Отака краса дівочая:
Чисто прана — у криниченьці,
Біло сушена — на сонечку,
Любо ношена — при серденьку...

II

...Доня не стерпіла,
За рік прилетіла,
Перекинулася
В сиву зозуленьку,
В калиновім лузі сіла.
Сіла вона, сіла
Та й стала кувати,
Аж ся взяли луги,
Луги калинові
Від голосу розвивати...

— Де ти, пташино співоча, нині —
В зеленім лузі, ще й при калині?
Чи там зимуєш, чи там веснуєш,
За співом-плачем світу не чуєш?

— Чути я чую, бачити — бачу...
Вже над собою давно не плачу,
Вже я над світом тужу щоднини —
Виросло з туги стільки калини!

Стільки калини, де ж її діти?
Буде й на тебе, й на твої діти.
Вже натомилась долю кувати.

Якби ж то голос перекувати,
Щоб я із птахи стала людиною,

Знову — красунею, знову — дівчиною,
Як не дівчиною, то хоч жоною,
Хоч сивою матір'ю-удовою...

III

Приїдь, приїдь, Кострубоньку *,
Стану з тобою до шлюбоньку...
...Ой що ж бо я наробила,
Що Коструба полюбила...

Що не робила, що не чинила!
Ночами чорні чари варила,
Сама ходила
За многолюбом —
Отим пройдисвітом —
Кострубом!
А він — як вітер в полі широкім!
А в нього мислі — як в зайця скоки!
Знайшов любаску на передмісті,
З нею, напевно, стоїть при місяці.
З нею — до парку, з нею — до клубу...
Щоб йому, чортовому Кострубуньку!
Ой що ж бо я наробила,
Що Коструба полюбила...
Приїдь... Приїдь, Кострубоньку,
Станем разом до шлюбоньку!
Буду ж тебе доглядати,
Твого сина колихати,
Та й донечку, ще й любеньку, —
Вернись, вернись, Кострубоньку!..
...Ой що ж бо я наробила,
Що Коструба полюбила?!

* Персонаж з давньослов'янської міфології.

IV

Візьми, мати, піску жменю;
Посій його на каменю,
А коли той пісок зійде,
Тоді син твій з війська прийде.

Сіяла. Жала. Слізьми орала —
На тому камені, на камені.
Війна дитину собі забрала —
Вернула горбики безіменні.

— Як виряджала тебе, мій сину,
Дала в дорогу жменьку пшениці.
Вже й обійшла я всю Україну,
Всю Україну, аж до границі.

Якби — голосочок, де твій слідочок,
Тоді впізнаю тебе, впізнаю...
А поки — сію сухий пісочок,
Камінь на камені засіваю...

Може, замного піску, мій сину,
На пшеничну зернину?
...І ронить мати тиху сльозину,
Закам'янілу. Єдину...

V

...Біжи, коню, вулицями,
Цісарськими гостинцями,
Ой там будуть жепці жати —
Не дай їм ся в руки взяти,
Щоб тя в руки не впіймали,
Щоби гриви не обтяли...

Купці заморські, чорт їм рідня,
Хочуть піймати мого коня.

Давно обіцяно нагороду —
І ситну пашу, і добру воду...

Хочуть нас, коню, у руки взяти,
Хочуть нам, коню, крила обтяти.

Чи ж ми для того купались в росах,
Аби тягтися в чужих обозах?

Чи ж ми з тобою росли для лету,
Аби впрягатись в їхню карету?

Коню мій, коню, крилатий брате,
Не даймось, коню, за повід брати!..

...Купці захланні ідуть щоднини —
Хочуть купити мого коня!

VI

...Зійшла зоря серед моря —
Я личко вмила.

— Дівчино мила,

Де личко мила?

— У морі, морі,

Синьому морі.

Поки у море зірка вступала —

В прозорій хвилі личко купала.

Я й почекала...

Зоря і зоря

Рано-раненько вийшли з моря.

Коли кохання в серці не маєш,

Зорі від зорі не розпізнаєш...

О не зарадить гіркому горю!

Не переміниш зорю у зорю!

VII

— Що то в полі за димове?

Розпеленались сиві димове,
Горять у степах половецькі огні.
Моя надіє, моя любове,
Моя розрадо, ти при мені.

А вогонь горить,
Іскрами блиска!
У ясне небо
Зліта колиска!

Розпеленались сиві димове,
Вихори крутяться по стерні,
Наш син зведеться, моя любове,
Вже не в колисці — у стремені.

Вогонь яріє,
Димом куріє...
Чарує чари —
На чорні хмари!

Стеляться низько сиві димове,
Котяться перевертнем сторчма,
Моя зорино, моя любове,
Без Батьківщини — і нас нема.

Віються, никнуть сиві димове,
Гаснуть на сонці хижі вогні.
Моя надіє, моя любове,
Наші довіку — віки і дні...

ЗОРЯ ЧЕРЛЕНА

(З ліричного щоденника)

I

Є країна далека і пожадана,
Хто її відшукає, той сонце знайде.

Сходить, сходить для мене
кожного рана

Осіянне видіння —
обличчя й ім'я золоте.

І я лечу за ним, мов заклятий навів
ворожбою,

Я ладен подолати всі відстані,
тільки б дійти...

Спопелію в огні,
та мостів не спалю за собою —

Хай підводяться в небо
мої променисті мости!

Неспалимі вони...
Лиш на сполох кленових пожеж

Затривожиться серце,
терпкий відчуваючи трунок.

Так до тебе далеко...

Так близько...

У пошуках зоряних стеж

На ім'я твоє, сон твій, на очі —
нечутно кладу поцілунок.

II

Спасибі тобі за зорю —
За листя осіннього клена,
Що тихо паде на рамена...
Спасибі тобі за зорю.

Хай буде щасливим той клен
Життям золотим і щасливим.
Завдячую спекам, і зливам,
І сплеску вогненних знамен:
Цей день мій — благословен.

В нім — вічне, одвічне Життя —
Від шепоту до гromовиці,
Од квітки до гострої криці...
Мінливе та вічне — Життя!

Я день свій, мов пісню, кую
У сяйві натхненного клена,
Зоря, молода і черлена,
Упала на душу мою...
Спасибі тобі за зорю...

III

Чи мариться, чи сниться?
Досвітньою весною
Летіла олениця
Стрілою вогняною.

Шукаючи рятунку?
Притулку? Оборони?
У срібнім візерунку
Сплелися чуйні крони.

А на траві — мережка:
Прострочено дві ниті,
Мов реактивна стежка,
Накреслена в zenіті...

Чи мариться, чи сниться?
Зимою і весною

V

Мигнуло в імені твоїм
Сніжинки сяйво полохливе,
І молодий озвався грім:
Палкий, одвертий подих зливи.

Пелюстко ранку золота,
Ти сонцем пахнеш і медами,
Як тінь бджоли, що проліта
Над яблуневими світами.

...І зав'язь на гіллі тугім,
І листопадну веремію
Я знов і знову зрозумію,
Та перед сяєвом твоїм
В зачаруванні занімію...

VI

Осінні дерева — немов кораблі...
У землю іржаві вп'ялись якорі,
Потрощені крони, і рани в корі —
По лютім двобої,
По герці,
По грі.

Та все ж за причалом —
Літа і літа,
А вічність
Крізь наші тіла проліта,
До крові пронизує
Промінь зорі...
І марять крізь сон,
І гримлять якорі...

VII

Мов листя золоте — твої долоні,
А хитрий вітер — віроломець, тать,
Силкується в безрадісній погоні
Приникнути, до букви прочитать

Все, що таїть глибока таємниця, —
Вона йому спокою не дає...
Признаюся, то тільки для годиться —
Виконує доручення моє...

Він мій товариш, безкорисний спільник.
Кому б іще довіритись я міг?
Пролопотить, як сонячний вітрильник,
Погладить руку на очах у всіх...

Так, вільний він, а я в твоїм полоні...
Подай хоча б малесеньку, та вість!
Він прилетить, притулиться до скроні
І все-усе докладно розповість...

VIII

Навала молода громів
Обрушилася так раптово...
І клен од болю занімів,
Зронилося од болю слово...

Дзвінке, як голуба зоря,
Прозоре, як зоря зелена...
Я знаю: хвища, крутія,
І град, і сніг прийдуть до клена.

Я знаю: вітер покладе
Листок на осені коваadlo

І зробить з нього золоте,
Безмовне, колихке вагадло...

Я ж — прагну тонів і звучань
В чеканні барви падолисту,
Та найкоштовніше з надбань —
Мелодію ясну і чисту —

Не заховаю, не згублю,
На листолет не переплавлю...
Шепочу, мов кричу: — Люблю!
Тебе, і сонце, й веспи — славлю!

Вогні оточують мене,
Вогні кленові й вересневі...
Нехай же серце спалахне,
Нехай відродиться в огневі!

ІХ

Любитиму, люблю —
Одверто признаюся —
Засіяну ріллю,
Розгойдане галуззя.

Довершені стіжки
У викошенім полі,
Заплутані стежки —
По білому роздоллі...

Цей запах. Це тепло.
Цей гомін. Безгоміння.
Цю квітку. Це стебло.
Цю воду. Це проміння.

Цю землю, цю жорству,
Цей усміх на обличчі.

Це щастя наяву,
Цей погляд просто в вічі.

Це все — таке просте...
Це все — таке звичайне,
Як жито, що росте
Для сонячної тайни.

Як блискавиці слід
На тілі яворини,
Як той великий світ,
Що родом — із краплини...

Х

Напевно, це не раз уже було:
Багровий ранок підійма крило,
Безмовна, ти на стремені повисла,
Неначе молодик, підкова блисла...
Та вже сурма ударила тремка.
І спомин. І сумна твоя рука.
І так, як це судилося віддавна,
Віднині ти й довіку — Ярославна.
Земна. Жадана. Вічна і свята.
Чи знаєш ти, що крізь дрімучу далеч
Од мене відганяєш чорну галич,
Одводиш стріл набридливі рої
І рани ополіскуєш мої...
І сім століть чекаючи з походу,
Ти зберігаєш невідцвітну вроду,
Гойдаєш сина на руках мені,
Моє ім'я шепочеш уві сні...
Здається, це не раз уже було,
Легендою і піснею зросло...
А все ж, а все ж благатиму у долі,

Щоб височіла ти на заборолі,
Щоб літописний бобрянний рукав
Мене теплом і ніжністю торкав,
Щоб я ішов на клич сурми й зорі,
А ти — стояла сонцем угорі.
Щоб, синове цілуючи чоло,
Я передав йому, що вже було,
Все, що було, що в серці ожило,—
Аби із пісні в пісню перейшло...

XI

Вже й молоді птахи летять у вирій,
В листопадовім полум'ї — мости...
(А той кленок, що ми садили, виріс
І шле комусь щоосені листи).

Далеке, молодече, призабуче —
Я знаю: не поверну, не зловлю.
О скільки довелося перебути,
Щоб мати право вимовить — люблю!

Я заслужив на це велике право,
Я вистраждав для нього і дозрів.
(А клен розрісся буйно, кучеряво
І не жаліє листя для вітрів...)

І те велике право аж донині
Я бережу. Я словом дорожу.
Я слово подарую це дружині,
Я Батьківщині слово це скажу.

А більш нікому. (Гей, шумить завзято
Той зелен клен, де зорі голубі...)
За листопадове, весняне свято
Ще раз, дозволь, подякую тобі.

XII

Сива ніч
Нас веде по Львову,
Нам навстріч
Шле зорю ранкову,
Сива ніч —
На скронях сторіч...

Сплять вони,
Леви старовинні,
Дивні сни
Їм насняться нині.
Дивні сни
Летять з давнини.

Ми — вгорі,
Перед нами місто,
Ліхтарі
Сяють, як намисто,
До зорі —
Сяють нам ліхтарі.
Ліхтарі, ліхтарі...

XIII

— Зоре, з'явся! — З'явилась
зоря...
— Зоре, зійди! — Зіходить...
Подібний до вічного звіздаря,
Збираю зоряну подать.

Для когось великі мої світи —
Погаслі метеорити.
Та я не відмовляюся від мети,
Відкрию — хай сто раз відкрите!

Можливо, й для мене знайдеться плато,
Можливо, незначний струмінь.
Не знатиме, окрім тебе, ніхто,
Кому адресовано промінь

Тієї планети, тієї зорі,
Що вічно над світом ходить...
Не сплять, вичаровують зіздарі:
— Зоре, зійди! —
І сходить!..

ПРО АВТОРА

Роман Мар'янович Лубківський народився 10 серпня 1941 року в селі Острівець Тереховлянського району на Тернопільщині. Закінчив Тереховлянську середню школу, філологічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка. Працював редактором Львівського книжково-журнального видавництва (нині — «Каменяр»), у молодіжній пресі був заступником головного редактора журналу «Жовтень». Зараз — голова правління Львівської організації СПУ. Лауреат Республіканської премії імені П. Г. Тичини «Чуття єдиної родини», премії імені Вітезслава Незвала (Чеський літературний фонд), заслужений діяч культури ПНР. У 1976 році брав участь у роботі XXXI сесії Генеральної Асамблеї ООН. Делегат XXVII з'їзду Компартії України.

Друкується з 1957 року. Окремими виданнями вийшли збірки поезій «Зачудовані олені» (1965), «Громове дерево» (1967), «Рамена» (1969), «Смолоскипи» (1975), «Звіздар» (1977), «Словацьке літо» (1986), «Карбівня» (1987). В перекладі російською мовою — збірки «Очарованные олени» (1971) та «Звездочет» (1977). Книжки поета вийшли також у Польщі, Чехословаччині, Болгарії.

Опублікував авторські антології поетичних перекладів «Слов'янське небо» (1972) та «Слов'янська ліра» (1983), книжки літературно-критичних статей, публіцистики.

З М І С Т

ЗАЧУДОВАНІ ОЛЕНИ

- «Піти, піти в зелену безвість...» 5
Матері 6
Видіння 8
Вогонь 9
Майоліка 11
«Дрімаять стомлені причали...» 12
Балада про мрію 13
Казка про Сонце в кишені 15
«...Прийди до мене ласкавим іменем... 18

ГРОМОВЕ ДЕРЕВО

- Героїчна балада 19
Полювання 21
«Прибої... Стишені прибої...» 22
«Не муч мене. Не муч мене, не клич...» 23
«...Так пахнуть тільки у дитинстві...» 24
Балада про мою матір 25
Руки, піднесені для клятви 27
Кроки вночі 29
Яблука 31
Балада про дівчинку й перстень 32
Ранкове 33
Про вітер 34
Лісова тасмниця 35
Кохання 37
Весняне 38

«...Те кохання — давня фреска...»	40
«В травневий сад відчинене вікно...»	41
Вічне питання	42
Кони	43
«Іде витязь крізь поле на сивім коні...»	44
Громове дерево	45
Художникові	46
Легенда про кохання	47
«Марусе Чураївно, сурми сурмлять до походу»	49
З «Верховинського циклу»	
1. Дзвіниця	50
2. Топір (З минулого)	51
«Слава високим чолам, слава рукам тямущим...»	52
«Калино, калино, гілля зелене!»	53
Кадуб	55
Перед Каменярем	57
Балада про хрест і солов'їв	58
Легенда про поета	59
«І знов листки біліються несписані...»	60
РАМЕНА	
17 вересня 1939 року	62
У Франковій зброярні	64
Страх	66
«Врубатися у пласт залежаного слова...»	67
«Дзвонять зорі кришталеві...»	68
Балада про дві сорочки	69
Голос	71
Осінні вогнища	72
Мелодія	73
Гаїна	74

Серце	75
Балада про трьох	76
Колискова для твоєї доньки	77
«Березневої рвійної ночі...»	78
Три барви	79
«Стою немов на космодромі...»	80
«Глибинами виплекана вода...»	81
Поріг	82
<i>СМОЛОСКИЦИ</i>	
«До праці йду, коли ще небозвід...»	83
«Про Грузію думаю...»	85
Огоньки	87
«Ген через міст летять машини...»	89
Іван Федоров над своїм «Букварем»	
400 років тому	91
Пісня Соломії Крушельницької	93
Дорога	95
Сонячний знак	97
«Як в останньому наступі падав солдат...»	98
Білоруські сніги	100
Матері Вапцарова	103
Тінь	106
Медобори	108
День	110
Мить перельоту	111
Молоде вино	113
Пізні весілля	114
Освідчення мостам Праги	115
Балада про К. І. Галчинського	117

ЗВІЗДАР

«...Маленький хлопчик...» 119

«Приймаю усе на слово...» 121

Довженко (*Триптих*)

I. «Стояв Довженко над Україною...» 123

II. «Екране побіленої стіни...» 124

III. «На баладному обрії — коні пливли» 125

«Як і в часи Бояна, народжуються слова...» 127

Радість 128

З пісень моєї матері (*Цикл*)

I. «Лежить краса дівочая...» 129

II. «— Де ти, пташино співоча, нині...» 130

III. «Що не робила, що не чинила!» 131

IV. «Сіяла. Жала. Слізьми орала...» 132

V. «Купці заморські, чорт їм рідня...» 132

VI. «— Дівчино мила...» 133

VII. «Розпеленались сиві димове...» 134

Зоря черлена (*З ліричного щоденника*) 135

СЛОВАЦЬКЕ ЛІТО

Привітання Словаччині 145

Тінь Янка Краля 146

Кетяг калини з-під Терхової 150

Словацькі мадонни 152

Повернення Лацо Новомеського 154

Вулиця Шевченка у Братіславі 156

Похвала імені 158

Дунайська балада 160

Старовинна мелодія ля-мінор 162

«І все це музика, і музика, і музика...» 164

Литературно-художественное издание
ЛУБКОВСКИЙ РОМАН МАРЬЯНОВИЧ
АВГУСТОВСКОЕ ЯБЛОКО

Стихи

Киев, издательство
художественной литературы «Днипро»

На украинском языке

Художне оформлення А. М. Пугачевського
Художній редактор Я. М. Яковенко
Технічний редактор І. І. Безграфова
Коректор Л. М. Кирилець

ИБ № 4341.

Здано до складання 5.10.88.

Підписано до друку 12.12.88.

Формат 70×90¹/₃₂.

Папір друкарський № 1.

Гарнітура звичайна нова.

Друк високий. Умовн. друк. арк. 11,115.

Умовн. фарбовідб. 11,408. Обл.-вид. арк. 9,765.

Тираж 6200 пр. Зам. 8—304.

Ціна 1 крб. 40 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.

Лубківський Р. М.

Л82 Серпневе яблуко: Поезії.— К.: Дніпро,
1989.— 301 с.

ISBN 5-308-00378-5

Збірку відомого українського радянського поета складають кращі вірші з книжок різних років.

Торжество добра, людяності, краси, братній пошанівок до народів і їхніх культур — провідні мотиви творчості письменника.

Л $\frac{4702640202-109}{M205(04)-89}$ 109.89

ББК 84Ук-5